

Jat. 31/8-64

Neuhilley pte 2000.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Second paragraph of faint, illegible text, also appearing to be bleed-through.

Third paragraph of faint, illegible text, continuing the bleed-through.

Kertomus kaivauksesta, jonka hum. kand. Pirkko-Liisa Lehtosalo suoritti kesäkuussa 1962 ja elokuussa 1963 Laitilan pitäjän Palttilan kylässä Simo Pohjalaisen omistaman talon pihamaalla. Samalla paikalla ovat aikaisemmin käyneet maisterit A. Kopisto ja Anna-Liisa Hirviluoto, joiden tarkastuskertomukset ovat KM:n top. arkistossa. - Tähän kertomukseen liittyy 19 karttaa ja 74 valokuvaa (filmien n:ot 28375-28448). Löydökset on luetteloitu KM:n esihistoriallisen osaston luettelonumeroilla 16165:1-495.

Vuosien 1961 ja 1962 aikana saapui Kansallismuseoon useita esinelöytöjä, jotka olivat peräisin n. 1600 m Laitilan kirkosta luoteeseen sijaitsevalta Simo Pohjalaisen omistaman Kylämäki-nimisen tilan (RN:o 1¹¹⁴) asuintontilta (tarkka kuvaus löytöpaikasta on maisteri Hirviluodon 20. 11. 1962 päivätyssä tarkastuskertomuksessa). Näiden löytöjen johdosta suoritettujen tarkastuskäyntien lopputulos oli, että Pohjalaisen tontilla saataisi olla tuhoutumatonta kalmistoaluetta, ja sentähden sain tehtäväkseni suorittaa koekaivauksen luontoisen alueen tarkastuksen. Suoritin tämän tehtävän kesäkuussa 1962 kahdessa eri kohteessa ja tulini siihen tulokseen, että Pohjalaisen kalmistosta sangen suuri osa oli säilynyt irtomaakerrosten alla. Tämän johdosta jatkoin kaivauksia elokuussa 1963, eikä tällöinkään vielä saatu kaikkea tutkituksi, joten kaivauksia jatketaan.

Koska vuoden 1962 koekaivausalueet liittyvät kiinteästi myöhemmin kaivamieni alueiden muodostamaan kokonaisuuteen, en aio selostaa kummankin vuoden kaivauksia erikseen, vaan käsittelen kaiken yhdessä.

K a i v a u s a l u e I

Kaivausalue I sijaitsi Simo Pohjalaisen navetan ja saunan välissä alkaen uuden asuinrakennuksen lounaisnurkasta n. 11 m länsilounaaseen. Se käsitti kaikkiaan n. 75 m² laajan alueen, josta n. 20 m² tutkittiin v. 1962 ja loput seuraavana kesänä (kartat 1 ja 2). Kaivausaluetta rajoitti etelässä osittain alkuperäinen, mutta suurimmaksi osaksi myöhemmin tehty penger, jonka vuoksi muinaisjäännös lienee osaksi tuhoutunut. Pohjoisessa, idässä ja lännessä sen rajat saatiin esiin kaivauksessa ja ne erottuivat selvästi ympäröivästä raa'asta hiekkamaasta, jossa ei ollut kiviä juuri laisinkaan. Maan pinta oli suurimassa osassa aluetta rikkoutunut, joten turpeen paksuus vaihteli suuresti. Kaivetun alueen itäpäässä, missä se oli ehjin, se oli n. 5-10 cm (kartta 2). Suurin piirtein saman paksuinen se oli myös alueen lounaisnurkassa, missä se myös oli jäljellä. Alueen länsipäässä maan pinta oli täysin poissa ja paikalla oli paksu kerros puunroskaa, joka kuorittiin pois ennen kaivausta. Todennäköisesti ei pintamaan poistaminen kuitenkaan ollut rikkonut kiveystä, joka oli tavattoman tiheä. Keskellä kaivausaluetta (ruuduissa M-N-3-4) oli Pohjalaisen roskakuoppa, joka sekin oli tuhonnut muinaisjäännöstä, mutta vahvan kiveyksen ansiosta sitä ei ollut saatettu tehdä kovinkaan laajaksi. Edellä esitettyjä seikkoja lukuun ottamatta kaivetulla alueella ollut muinaisjäännös oli käytännöllisesti katsoen koskematon, ja suoritetuissa kaivauksissa se tuli kokonaisuudessaan tutkittua.

Kuten kuvasta 2 käy ilmi, ei muinaisjäännöksestä ollut paljontakaan merkkejä maanpinnalla. Osa niistäkin kivistä, jotka näkyvät valokuvassa, olivat irtonaisia ja paikalle muualta tulleita.

Turpeen ja roskien tultua pois näytti alue kuitenkin aivan toisenlaiselta (vert. kartta 3 sekä valokuvat 3, 17-25). Alueen itäpäässä oli neljän suuren laakean kiven muodostama ryhmä (esim. valok. 8, 15 ja 16), jonka vaiheille maisteri Hirviluoto oli tehnyt koekuoppansa. Tästä länteen ruuduissa J-K-1-2-3 oli aivan mureneviksi palaneista kivistä muodostunut kolmiota muistuttava latomus (valokuvat 6-8), jonka paksuus oli n. 15 cm. Ruuduissa (nolla) L-R-0-5 oli myös tiheähkö latomus, mutta luonteeltaan aivan toisenlainen. Se muodostui osittain melko kookkaistakin kivistä ja sille antoivat leimansa muutamien todella suurten kivi- en esiinpistävät huiput (esim. valokuvat 21 ja 25). Kiveyksen reunaan seurasi tumman maan raja, joka erottui epäselvästi ruuturivien 0 ja -1 vaiheilla (esim. valokuvat 23 ja 24). Kivien välissä oli maa tummaa, ruskehtavaa ja hieman hiilen sekaista, paitsi laajalla ^{alueella} kaivetun alueen keskustassa ruuduissa K-M-1-5 sekä J-1-2, missä se oli miltei puhdasta nokea.

Toisen kivikerroksen kohdalla noki keskittyi enemmän alueen itäpäähän (ruudut H-L-1-3), mutta ruutujen M-L-3-4 leikkauksessa oli tavattoman tumma hiilialue ja toinen pienempi ilmestyi ruutuun R-3. Ruuduissa Q-2-3 oli laimeampi nokimaa-alue, joka yhtyi ruudun R-3 tummaan läikkään. Roskakuoppa ruuduissa M-N-3-4 havaittiin tämän kerroksen kohdalla, mutta kiviä oli valunut tai työnnetty roskien päälle, joten kiveyksessä ei ollut selvää aukkoa. Sen sijaan ruudun P-5 kohta oli lähes täysin kivetön. Ensimmäisen kerroksen kohdalla tämä seikka ei ollut herättänyt huomiota, koska viereinen ruutu Q-5 oli myös ollut vailla kiveystä, mutta nyt jälkimmäisessä oli tiheä kiveys, kun sen sijaan P-5 oli sitä vailla.

Sama oli tilanne edelleen kolmannen kivikerroksen kohdalla ja

vasta n. 50 cm maanpinnasta tuli tämän ruudun pohjoisreunasta esille kiviä. Ruudun kohdalla oli sitäpaitsi jyrkkä putous, sillä eteläreuna oli O- ja P- ruuturivien rajalla lähes 50 cm pohjoisreunaa alempana. Tämä seikka saattoi johtua siitä, että sanotusta kohtaa olisi joskus poistettu suuri kivi ja vieritetty alemmas rinteeseen. Kauempana tässä etelään viettävässä rinteessä olikin joitakin suurehkoja irtonaisia kiviä.

Kaivausalueen länsireuna, ruuturivit Q ja R, oli viettävä ja näytti siltä kuin kiveys ohenisi huomattavasti jo Q-rivin kohdalla. Kolmatta kivikerrosta kaivettaessa havaittiin kuitenkin, että tumman maakerroksen alla oli näissä ruuduissa raa'assa maassa melko säännöllisen muotoisia nokiläikkiä (kartat 5-7, valokuvat 27-31). Kolmannen kerroksen kohdalla näitä erotettiin kahdeksan: kolme ruudussa R-5, kaksi ruudussa R-4 ja ruuduissa Q-2, R-2 ja R-3 kussakin yksi. Ruudussa Q-2 oli nokialueen syvyys n. 35 cm, ruudussa R-2 12 cm, ruudun R-3 alue näkyy jo II kerroksen kartassa ja se meni vinosti alaspäin ruudun Q-3 puolelle; sen syvyys oli n. 20 cm. Toinen ruudun R-4 läikistä oli vain n. 5 cm:n syvyinen, toinen 8 cm. Ruudun R-5 läikistä oli pienin pelkkä varjostuma, mutta suurempien syvyydet olivat 15 ja peräti 45 cm. Läikät olivat pyöreähköjä ja läpimitaltaan n. 30-50 cm, paitsi ruudussa Q-2 oleva, joka oli pitkänomainen ja laajimmillaan 90 x 50 cm.

Edellisten kaltainen pyöreä nokiläikkä esiintyi ruudussa I-3. Se alkoi pienenä nokipilkkuna ruudun H-3 puolella ja laajeni n. 65-70 cm läpimitaltaan olevaksi nokialueeksi, joka suippeni alaspäin punaisen maarenkaan ympäröimänä. Läikän syvyys oli n. 25 cm.

Myös kaivausalueen pohjoisyrjällä oli muutamia nokiläikkiä ruuduissa L-1, L-2 ja M-N-O. Ruudun L-1 läikkä oli pelkkä varjos-

tuma, mutta ruudussa L-2 oleva n. 80 x 65 cm laaja tumma alue (valok. 34) jatkui alaspäin suipeten 26 cm:n syvyyteen (kerroksesta III lähtien). Ruutujen ^(nolla) M-0 ja ^(nolla) N-0 rajalla oleva läikkä oli epämääräisen muotoinen, muutti hahmoaan kerroksesta toiseen (katso kartat 5-9) ja ulottui lähes 30 cm:n syvyyteen. Sen esiintyminen alueella, jossa maa oli melkein pinnasta aivan raakaa, herätti huomiota jo varhaisessa vaiheessa, mutta seuraavalle ei löytynyt alueen pohjoispuolelta.

Kartoissa 8 ja 9 kiinnittyy huomio tummaan läikkään ruuduissa (M)-N-3-4. Kysymyksessä oli erittäin vahva hiilialue, ja vaikkakin se osittain jäi roskakuopan alle, ei sen alkuperäisyydestä liene epäilystä. Ilman roskakuoppaa sen koosta luonnollisesti olisi voitu saada parempi selko, mutta nytkin se käsitettiin selvästi havaittavana (vert. valokuvat 47-49) n. 120 x 65 cm laajan ja n. 20 cm syvän alueen. Sen viereltä oli lisäksi pyöreä n. 30 cm läpimitaltaan oleva tuhka-alue (katso kartta 8).

Kolmannen ja neljännen kivikerroksen kohdalla alkoi kaivausalueelle syntyä suurten kivien muodostamia ja pienemmillä kivillä täytettyjä "karsinoita" (valokuvat 32-33, 38-40), kun pienemmät kivet saatiin kerroksittain otettua pois, mutta suuret järkäleet säilyivät kerroksesta toiseen. Pienet kivet saattoivat muodostaa suorastaan kiuasmaisia kiveyksiä, kuten ruuduissa O-P-3-4 ja L-M-3-4 (vert. kartta 6 sekä valokuvat 32, 33 sekä 40). Ruuduissa O-P-3-4 oli sitäpaitsi maa erittäin nokista ja tämä nokimaa jatkui suuren kiven alle ruutuihin P-Q-3-4. Merkkillinen valkoisen hiekan alue, kooltaan 140 x 90 cm, ilmestyi ruuduista O-4-5 häipyen kuitenkin pian. Tämän hiekkaläikän lounaispuolella oli vielä pari n. 10 cm:n syvyistä pientä nokiläikkää (vert. kartta 8). Muista maaläikistä täysin poikkeava kirkkaanpunaisen maan muo-

dostama läikkä esiintyi lisäksi ruudussa I-4. Sen syvyys oli n. 15 cm (kartta 6).

Kun pienten kivien muodostama kiveys oli suurin piirtein poistettu, jäi jäljelle suurten kivenjätkäleiden muodostama pitkänomainen rakennelma (valokuvat 43-46), jonka suunta oli länsiluo-teesta itäkaakkoon. Tämän koilliskulmaan yhtyi toinen pienempi rakennelma, jonka suunta oli itäkoillisesta länsilounaaseen, niin että rakennelmat yhdessä muodostivat kulman (näky selvimmin kartassa 6). Pienten kivien muodostaman latomuksen paksuus isojen kivien välissä oli ollut 50-70 cm ja yleensä tämän latomuksen alta tuli esille hiekkamaa, mutta ruuduissa K-L-4 oli pohjalla suurehkoja laakakiviä (valokuvat 41 ja 50), joiden alla vasta maa oli raakaa. Kulttuurimaa rajoittui melko tarkkaan rakennelmien alueelle, missä se saattoi olla jopa 70-80 cm vahva (esim. ruuduissa L-5, M-5, N-4 ja N-5 sekä P-5), kun sen sijaan kaivausalueen pohjoisosassa kiveyksen reunoilla tumman maan paksuus saattoi olla vain neljäkin senttimetriä. Näin alhaiset luvut joh-tuivat luonnollisesti myöskin siitä, että pintamaata oli kuorit-tu pois, mutta sittenkin esiintyy ero rakennelmien alueen ja kaivausalueen pohjoisosan välillä huomattavana.

Kiveyksen suhteen on vielä mainittava, että suunnaton kivenjätkä-le ruuduissa L-M-5-6 (pl. 185-269) ei ehkä ollut omalla paikallaan. Kaivauksen loppuvaiheisiin asti pidettiin itsestään selvänä sen valtavan koon vuoksi, että se oli lojunut paikallaan ammoisista ajoista saakka, mutta seikka, että sen alta näytti tulevan savi-astianpalasia ja savitiivisteitä aiheutti sen, että se lopulta vieritettiin paikaltaan ja tällöin kävi ilmi, että alla oli maa-tunutta turvetta ja vielä parikymmentä senttimetriä kulttuurimaata. Nähtävästi Pohjalaisen isäntäväki tonttiaan raivatessaan ja muodos-

taessaan pengertä kaivausalueen eteläpuolelle oli tämän kiven tähän paikkaan vierittänyt ja irtomaata oli ehtinyt kokoontua sen ympärille niin paljon, että se onnistui näyttämään muinaisjäännökseen kuulavalta. Sangen todennäköistä kuitenkin on, että se on jätettävä laskuista pois ryhdyttäessä tämän kivilatomuksen luonnetta tarkemmin selvittämään.

Löydökset kaivausalueelta I olivat runsaat, joskaan ne eivät saaneet uteliaita harrastelijoita innostuksen valtaan. Tärkeimmän osan muodostavat punaisiksi palaneet savitiivisteet, joita on alueelta yli 35 kiloa sekä lisäksi yli 7 kiloa savikuonaa, joka on muodostunut tiivisteiden palaessa huokoisiksi. Alueelta saadut savitiivisteet eivät ole merkittäviä vain paljoutensa vuoksi, vaan myös siksi, että niiden joukossa on tavattoman suuria palasia, joissa on selviä painanteita.

Tiivisteitä oli runsaimmin ruuduissa L-M-3-4 (vert. kartta 10) sekä tästä alueesta etelään ja länteen, kun sen sijaan raja ruuturivien K ja L välillä muodostui hämmästyttävän jyrkäksi: K-rivin viidessä ruudussa oli yhteensä vain n. 550 gr, kun sen sijaan pelkästään ruudusta L-3 löydettiin 6300 gr savitiivisteitä. Tiivisteiden esiintymistä tarkasteltaessa on myös huomattava, että roskakuopan kaivaminen on saattanut huomattavasti vähentää niiden lukumäärää ruuduissa N-3-4 sekä osittain ruudussa M-4, ja lisätä niitä jonnekin muualle, mahdollisesti ruutuihin L-3, L-4 ja M-3, mistä Pohjalaisen pikkupojat olivat niitä keräilleet maan pinnalta jo kauan ennen kaivauksia.

Savitiivisteiden lisäksi herättivät löydöksiä joukossa erikoista huomiota jäännökset rautakautisiksi harvinaisen suurista saviasiioista (KM 16165:40 ja 201-205), jotka löytyivät ruuduista

J-2-3 ja R-2 (valokuvat 12, 13 ja 26). Näiden lisäksi oli saviastianpaloja kautta koko kivetyn alueen sekä osittain sen ulkopuolellakin, runsaimmin kuitenkin ruudussa O-4 (16165:164). Parisa palasessa esiintyy koristeaiheita (16165:81, 178), ja joissakin on havaittavissa pintaan tarttuneen orgaanisen aineen jälkiä.

Palaneita luita löytyi alueelta muutama siru, eläimen luita ja hampaita sen sijaan huomattavasti enemmän; erikoisesti mainittakoon suuri eläimen alaleuka sekä muutamat muut luut ruudussa N-3 (vert. erikoiskartta kartan 10 yhteydessä sekä valokuvat 35-37). Rautakuonaa oli kaivausalueella siellä ja täällä, runsaimmin kuitenkin alueen itäpäässä; ruudusta H-2 löydettiin erikoisen muotoinen "kuutiokivi" (16165:17), mutta metalliesineistä saatiin vain vaillinainen välähdys ruudusta O-5 löydetyn pienen rautaesineen katkelman hahmossa (16165:170).

Kaikesta havaitusta päätellen oli kaivausalueen I kohdalla ollut joskus rakennus, jonka palaessa paikalta löydetyt savitiivisteet olivat rapisseet seiniltä. Mitään sellaista, mikä todistaisi kaivetun muinaisjäännöksen haudaksi tai kalmiston osaksi ei paikalta löytynyt; hajallaan löydetyt kymmenkunta palanutta luunsirua vielä eivät voine todistaa hautausta.

K a i v a u s a l u e I I

Kaivausalue II sijaitsi Pohjalaisen asuinrakennuksen koillispuolella, tien ja asuinrakennuksen välissä (katso kartta 1.). Siitä kaivettiin n. 42 m² kesällä 1962 ja 23 m² kesällä 1963; tästä alueesta länteen ja lounaaseen on vielä kaivamatonta aluetta, jonka

kohdalla muinaisjäännöstä ei ole tuhottu.

Kesällä 1962 kaivettu lähinnä tietä oleva alue oli paremmin säilynyt kuin mikään muu kohta Pohjalaisen mäessä. Tietä kohden pistäytyvä matalahko niemeke, jonka laki hieman pyöristyi (erottuu heikosti valokuvissa 4-5) kiinnitti huomiotani ja päätin aloittaa siitä, vaikkakin maisteri Hirviluodon tuloksia antanut koekuoppa oli sijainnut paljon lähempänä asuinrakennusta; sillä tässä, missä pintakin oli säilynyt koskemattomana, näytti mahdolliselta parhaiten saada selvityksi kalmiston luonne.

Turpeen paksuus tällä alueella, missä se oli ehjä, oli tasanaisesti 5:n ja 10 cm:n välillä, kun sen sijaan alueen kesällä 1963 kaivetussa länsiosassa se vaihteli sangen suuresti nähtävästi siksi, että raivaustraktorit olivat sotkeneet sen kasoihin.

Kun turve oli poistettu osoittautui maan pinnalle näkynyt pieni kumpare erittäin selvästi erottuvaksi maan sekaiseksi kivi-raunioksi (esim. valokuvat 55-61), jonka pituus oli n. 8,5 m ja leveys n. 3 m. Sen suunta oli itä-länsi; itäpään muodostui neljästä suuresta kivistä aivan kuin pyrstö (valok. 53, 60-61), länsipäässä oli kaksi perättäistä kiviympyrää (valok. 56-57). Kesellä oli n. 3,5 x 3 m laaja mureneviksi palaneiden kivien muodostama röykkiö (kartta 12, valokuvat 55, 58), jonka korkeus oli n. 40 cm (vert. myös profiilikartta, n:o 18). Erikoisesti kiinnitti huomiota punaisten hiekkakivien runsas käyttö, esim. ruuduissa G-10 ja G-11 oli latomus tehty miltei pelkästään niistä (valokuvat 51, 52). Maa röykkiön alueella oli hiilensekaista ja erikoisen tummia alueita esiintyi ruuduissa D-6-7, E-F-8-9 sekä F-12.

Löydökset tämän raunion alueelta olivat miltei pelkästään eläimen luita ja hampaita sekä saviastianpaloja. Kaivauksessa löydettiin tosin joitakin metalliesineitäkin (16165:215-217), mutta ne tulivat röykkiön länsireunoilta, eivätkä ehkä varsinaisesti kuuluneet sen varustuksiin. Saviastianpaloja oli runsaimmin ruuduissa F-G-6-7, mutta niitä esiintyi melkoisesti koko röykkiön alueella, useimmiten kuitenkin mitättömän pieniksi murentuneina. Joukossa oli melko runsaasti koristettuja paloja (esim. n:ot 16165:225, 229, 230, 247, 273, 294, 322, 333, 334) sekä paloja tummista, kiiltäväpintaisista ja ohutseinäisistä astioista, joiden aines poikkeaa huomattavasti paikalla tavanomaisesta karkeasta savisekoituksesta. Kaivauksessa löydettiin myös useita savikiekon kappaleita (16165:226, 235, 257, 291, 296, 301 ja 317) sekä jonkin verran rautakuonaa. Eläimen luita ja hampaita esiintyi kautta koko F-ruuturivin, eniten ruuduissa F-4-5-6, mutta paljon niitä oli myös ruuduissa G-5 ja 6; palanutta luuta oli joitakin siruja ruuduissa F ja G-5.

Edellä selostetun kaivauksen aikana oli käynyt ilmeiseksi, että kaivetusta alueesta länteen saattaisi vielä löytyä kaivamisen arvoista aluetta, ja tähän käytiin käsiksi seuraavana vuonna. Kävi pian ilmeiseksi, että kiveyksen rakenne täällä oli aivan toisenlainen kuin kaivetuilla alueilla, mikä näkyy selvästi kartoista 13 ja 14. Näytti siis siltä, että vihdoinkin päästäisiin käsiksi kalmistoon, jota turhaan oli jo kahdesta kohteesta etsitty.

Olen jo aikaisemmin huomauttanut pintapunnituslukujen vaihtelevaisuudesta vuoden 1963 kaivausalueella. Itse asiassa näytti maan pinta täysin myllerretyltä, joten ei ole ihmeellistä, että se

on antanut vaikutelman tuhotusta kalmistosta. Pohjalaisen kalmiston on kuitenkin rakenteeltaan hieman muista polttokenttäkalmistoista poikkeava, ja sen tähden ei pinnan rikkominen ollut vahingoittanut löytökerroksia. On myöskin mahdollista, että osa sekaisesta maan pinnasta on muualta kulkeutuneen irtomaan ansiota.

Kesällä 1963 kaivetun alueen ensimmäinen kivikerros oli muodostettu melko suurista kivistä, kun sen sijaan varsinkin alueen eteläosassa alempien kerrosten kohdalla kivet olivat melko pieniä (vert. karttoja 12-17 ja valokuvia 64-68). Pohjoispuoli, ruuturivit C-E-D, erottui aluksi eteläosasta suuremmista kivistä ladotun kiveyksensä takia, myöhemmin löydöttömyytensä tähden. Maa kivien välissä oli yleensä tummaa, mutta ei suorastaan mustaa.

Ensimmäisen kivikerroksen kohdalla kiintyi huomio eläimen hampaisiin, joita esiintyi alueella runsaasti. Siellä täällä oli myös jokin saviastianpalanen sekä rautakuonan möhkäle, mutta kahta ensimmäistä kerrosta leimasivat suuret hampaat. Toisen kivikerroksen kohdalla saatiin kuitenkin muutama esinekin: keihäänkärjen putki (16165:431) ruudusta H-1-2 (valokuva 69) sekä sulanut pronssimöykky ja muutama raudan kappale pitämään toivoa yllä. Sitä kyllä tarvittiinkin, sillä kolmannessa kerroksessa oli vain hampaita ja joku saviastianpalanen, ja vasta neljännen kivikerroksen tultua poistetuksi alkoivat löydöt tulla esiin n. 40-50 cm:n syvyydessä alkuperäisestä maanpinnasta, kun katselijat olivat jo moneen kertaan ehtineet julistaa työemme turhaksi.

Tärkein löytöalue oli ruuduissa G-H-2-3, mistä n. 180 cm pit-

kältä ja n. 50-60 cm leveältä alueelta löytyi tuhka- ja luujoukon keskeltä rautainen taisteluveitsi (16165:421), kilvenkupura (16165:424), miekansäilä (16165:461) sekä osia sen pronssisesta kahvasta (16165:409, 440, 445, 446, 450, 454 ja 487, joka löytyi hieman kauempaa), vyön päätehela (16165:470), useita rautaniittejä sekä sulaneita pronssimöykkyjä ja ruostuneita raudanpalasia. Luiden joukosta löytyi lisäksi kymmenen petoeläimen kynttä.

Miekan säilä oli taivutettu kahtia ja sen kärki oli työnnetty syvälle raakaan maahan. Vaikutti siltä kuin olisi edellä mainitut esineet asetettu alkuperäiselle maan pinnalle (vert. kuvat 70-74) ja kivet kerätty päälle. Sekä miekan että taisteluveitsen välittömästä tuntumasta löytyi eläimen kynsiä ja vaikka niiden löytöpaikkojen väliä oli noin metri, yhdisti palaneiden luiden ja pienempien löydöksiä muodostama juova ne toisiinsa (katso kartta 19).

Muita mainittavia löydöksiä alueelta olivat kuutiokivi (16165:468), keihäänkärki (16165:397), kookas veitsi (16165:386), rautainen hevosenkenkäsolki (16165:435) sekä tasavartinen solki (16165:474). Aivan kaivausalueen reunasta ruudussa I-1 löytyi koverankuperan rannerenkaan katkelmia (16165:475) ja maa oli leikkauksessa aivan mustaa, mistä päätellen kalmistoa jatkuu kaivausalueen reunasta länteen. Myös kaivausalueen eteläreunassa ruuduissa I-2 ja I-3 tumman maan alue ulottui syvälle ja reunasta putoili saviastianpaloja, joten sinnekin päin on vielä kaivamista. Sen sijaan pohjoisosa kaivettua aluetta oli osoittanut huomattavaa löytököyhyyttä, joten siihen suuntaan ei ole syytä jatkaa.

Kaivauksen päätyttyä kaivetun alueen länsireuna paalutettiin, jotta se voitaisiin vastaisissa tutkimuksissa erottaa ja alue täy-

tettiin. Vielä kaivettava alue merkittiin rauhoitetuksi.

Kun saavuin kaivauspaikalle, huomasin, että sen lähellä olevassa Torsti Palttilan omistamassa rypselipellossa oli ajettu traktorilla hautaraunion ylitse, jonka maisteri Hirviluoto tarkastuskertomuksessaan on merkinnyt numerolla 5. Maan pinta oli melkoisesti myllerretty ja poimin hautaraunion kohdalta joukon saviastianpalasia sekä luita (KM 16259:1-4). Raunion tutkiminen lienee tarpeellista lähitulevaisuudessa.

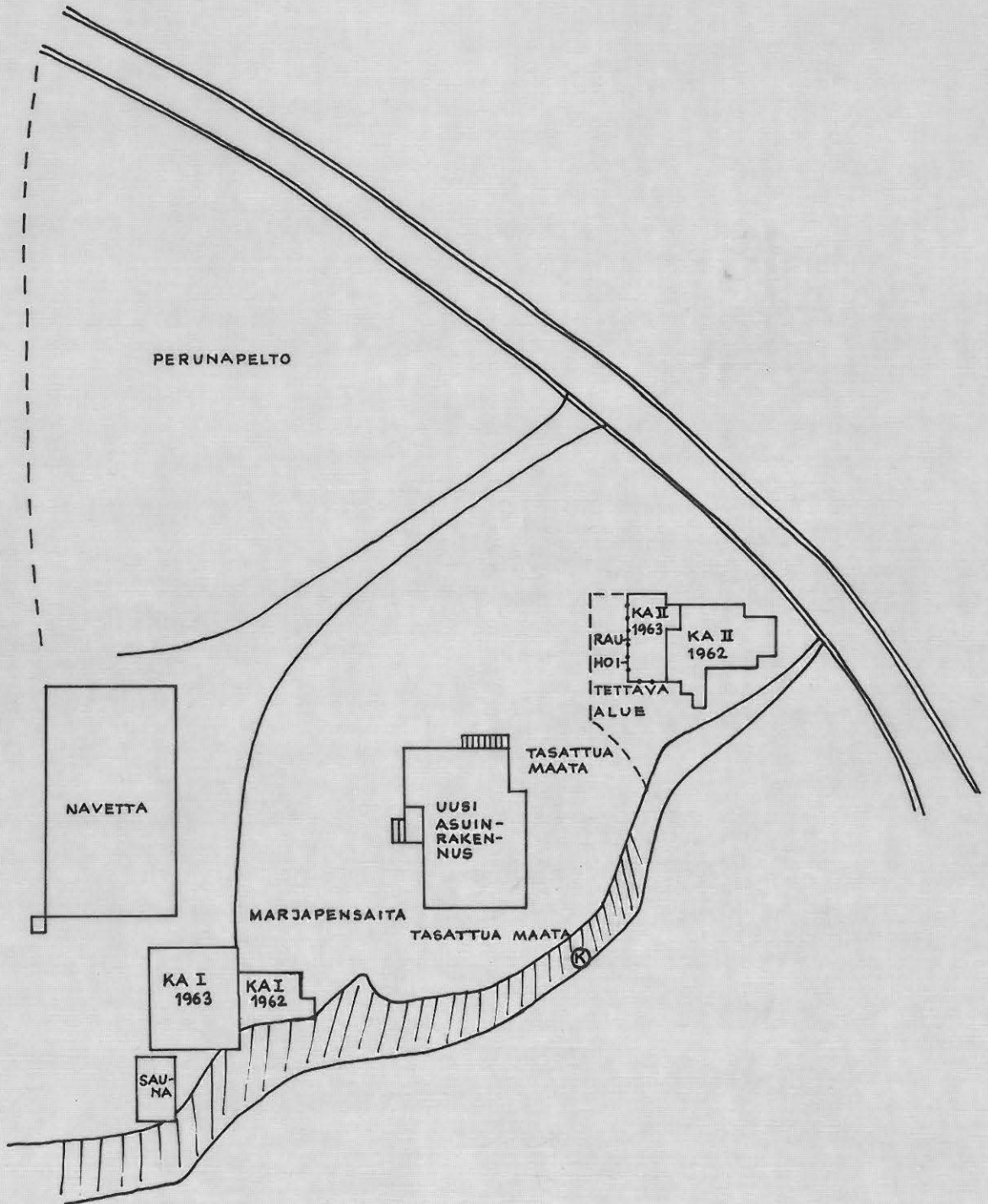
Helsingissä 4. 6. 1964

Pirkko-Liisa Lehtosalo
Pirkko-Liisa Lehtosalo

LAITILA
Palttila
Simo Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1962

Yleiskartta 1:500

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1962 - 63

ka 1

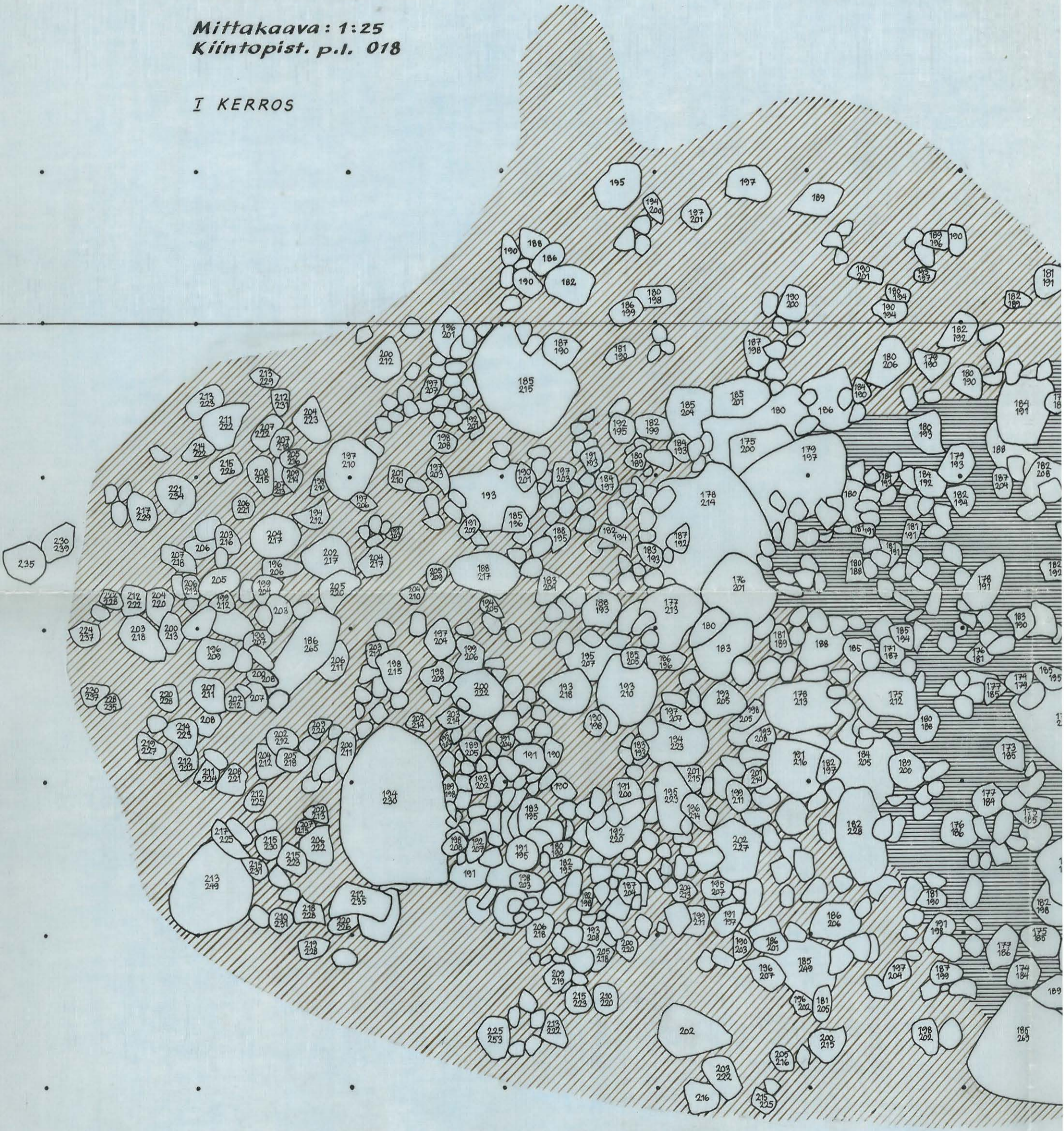

LAITILA
Palhila
Pohjalainen

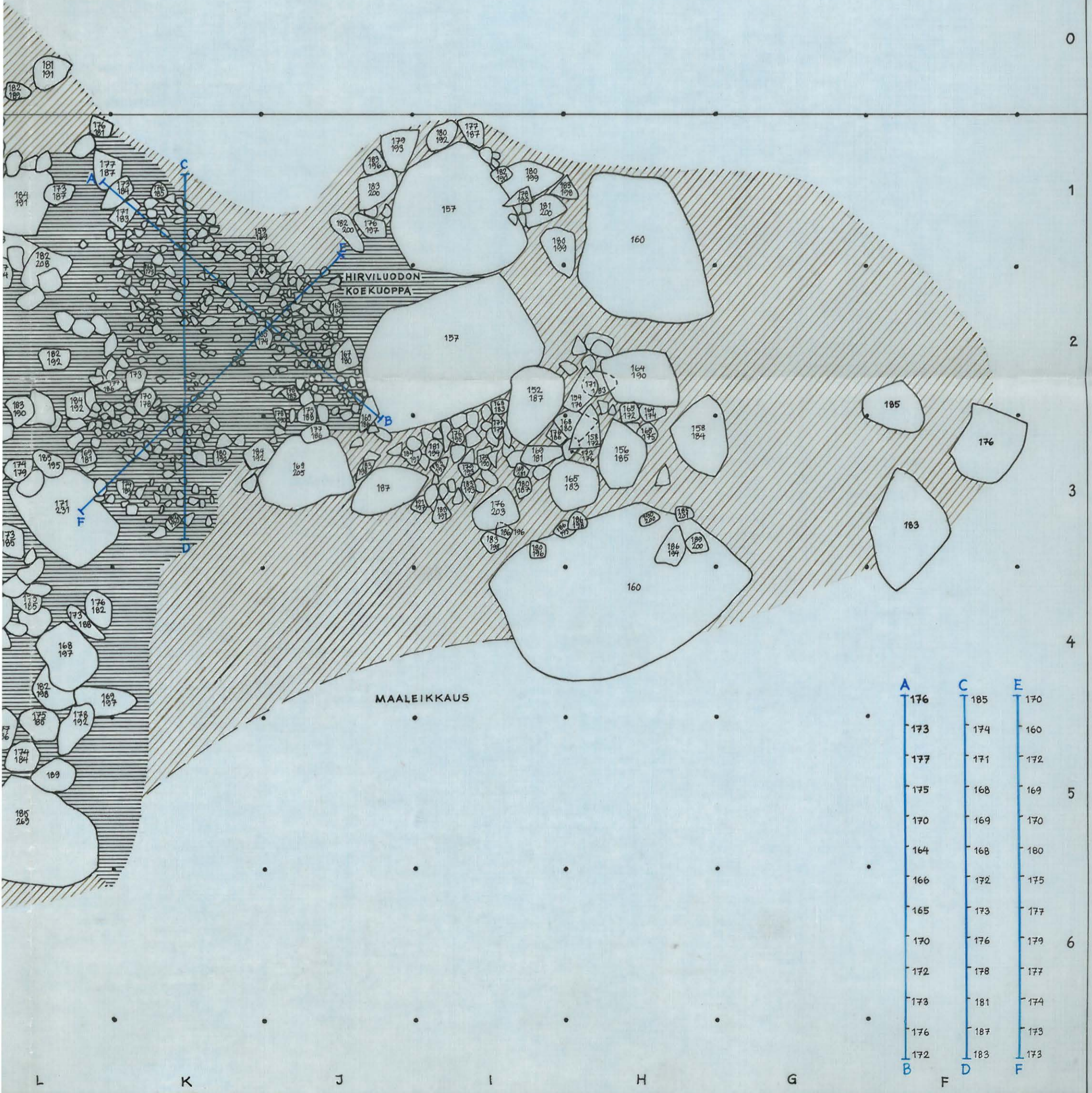
P-L. Lehtosalo 1963

Mittakaava: 1:25
Kiintopist. p.l. 018

I KERROS

Ka I

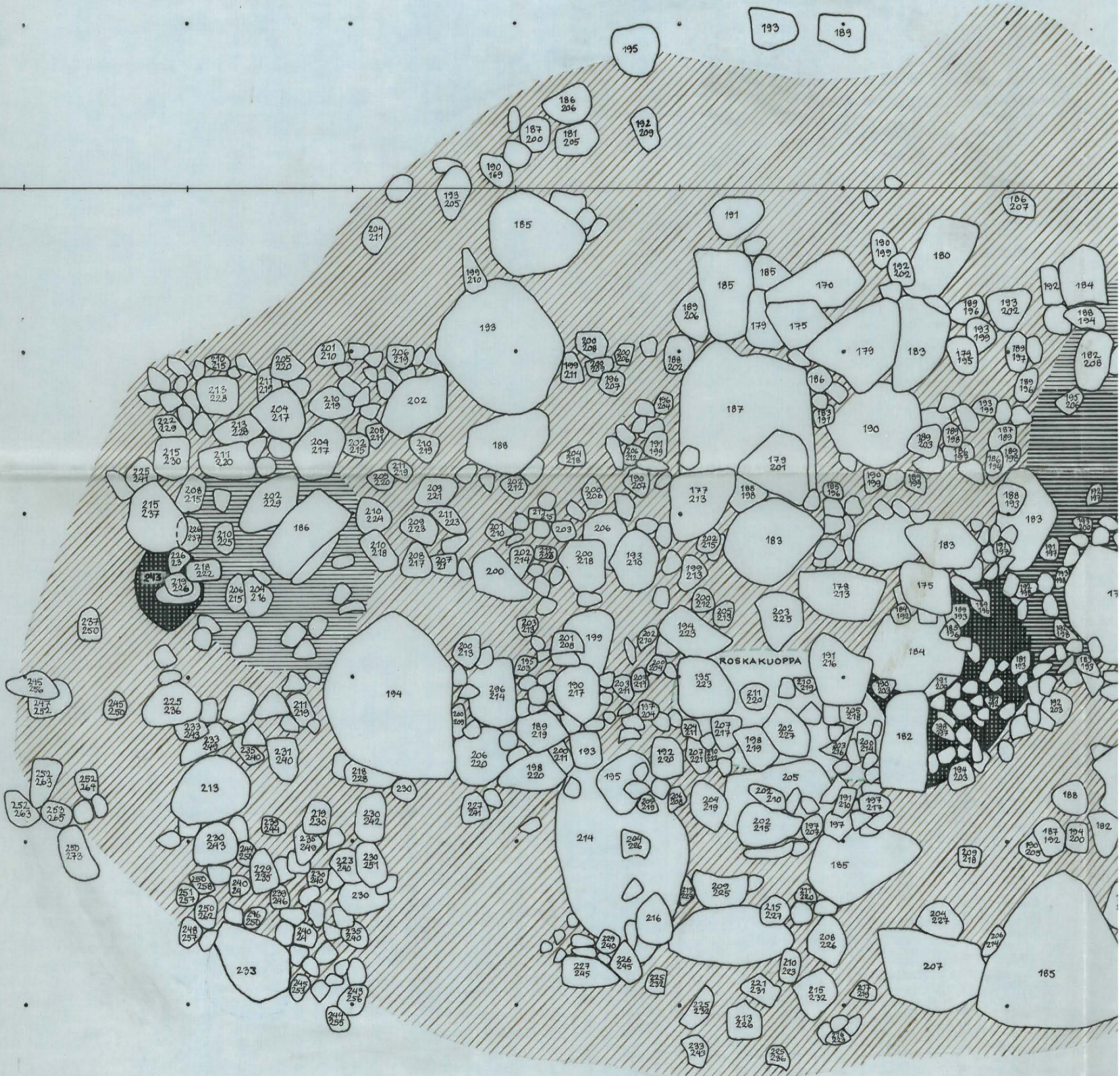

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

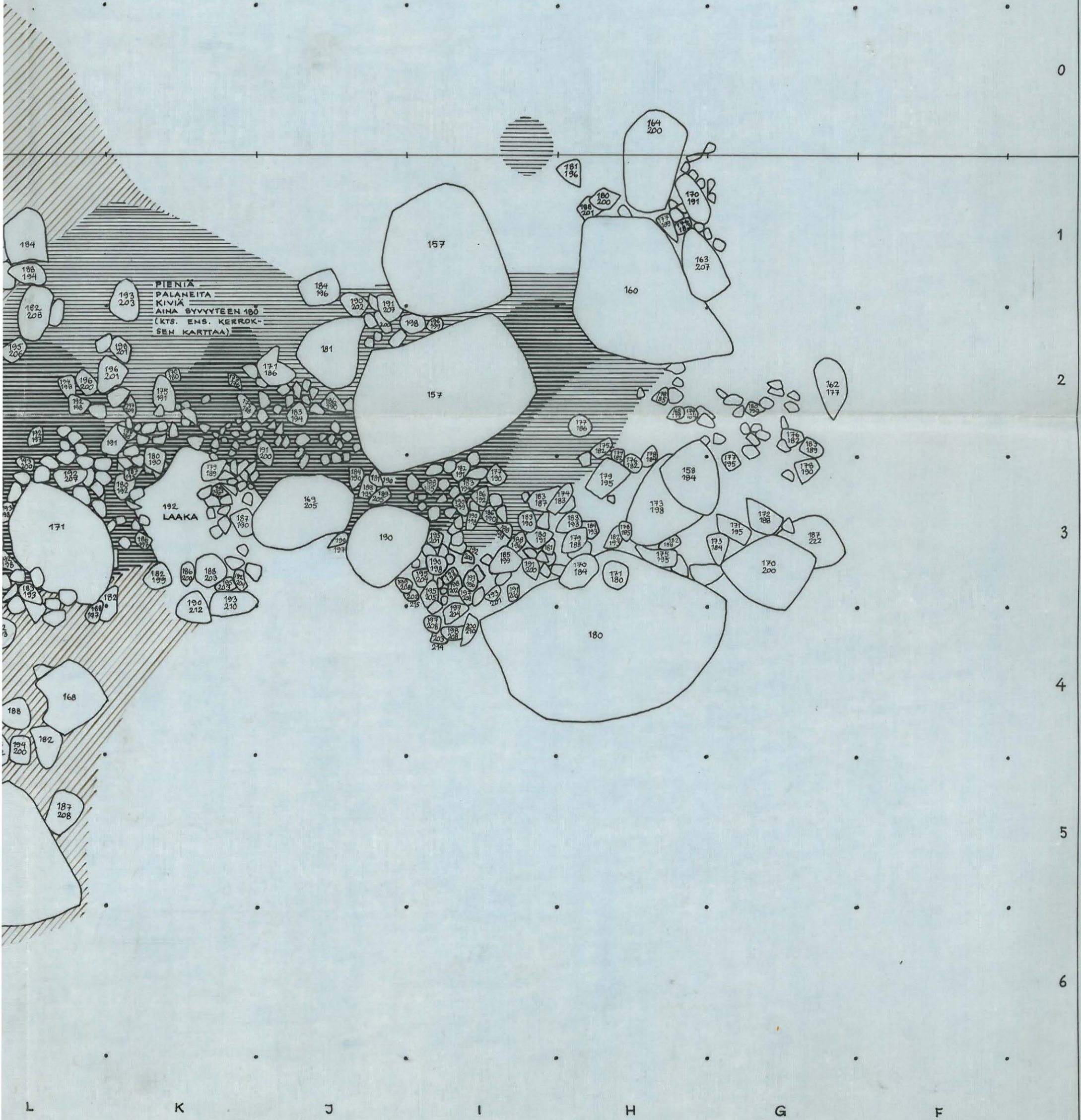
P-L. Lehtosalo 1963

1:25
Kiintopist. p.l. 018

II KERROS

Ka I

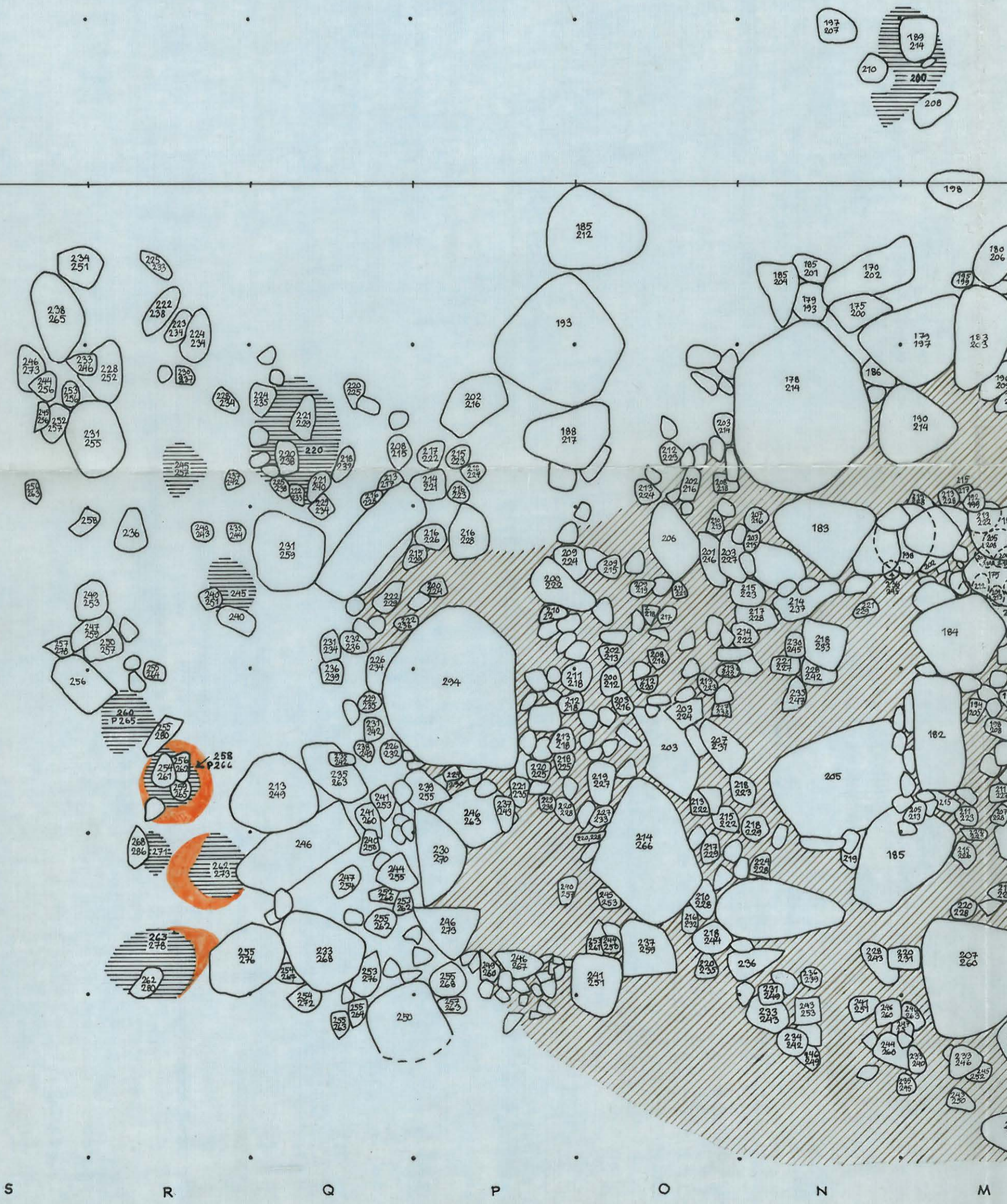
LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963

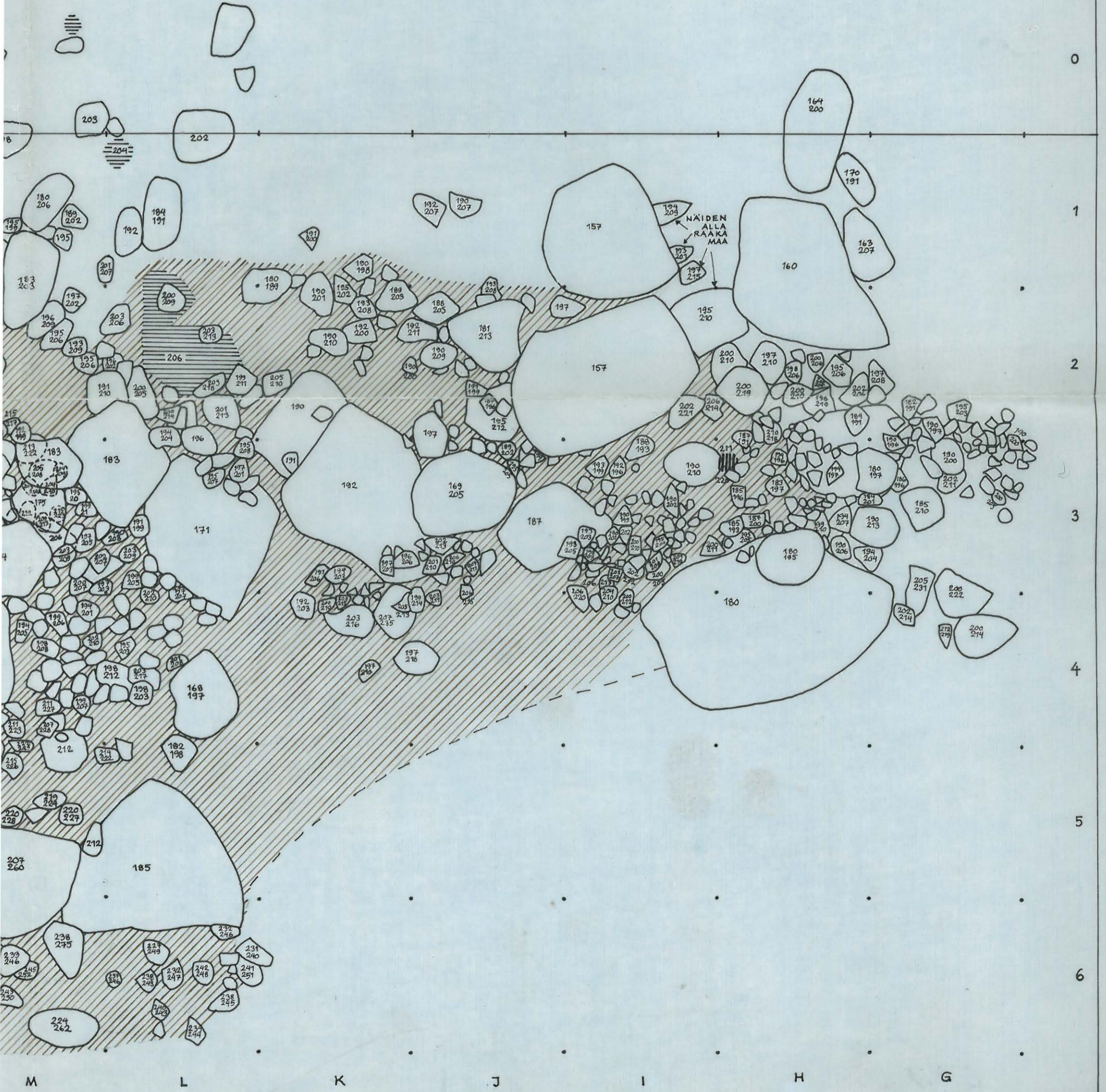
1:25

Kiintopist. p.i. 018

III KERROS

Ka I

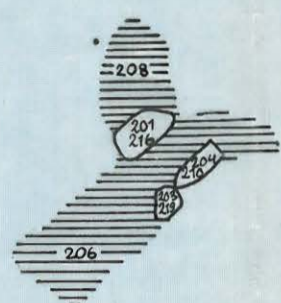

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963

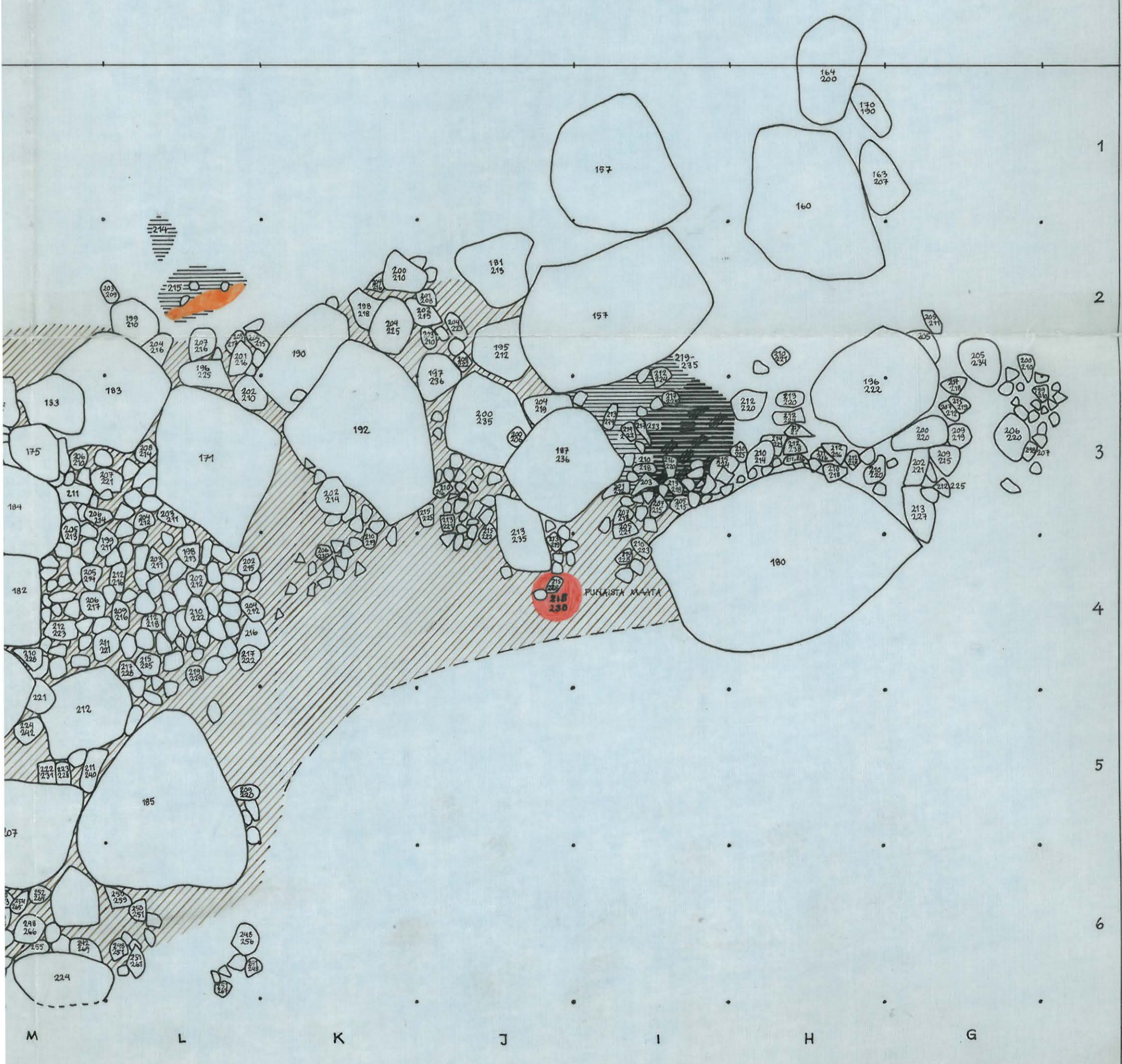
1:25
Kiintopist. p.l. 018

IV KERROS

S R Q P O N M

Ka I

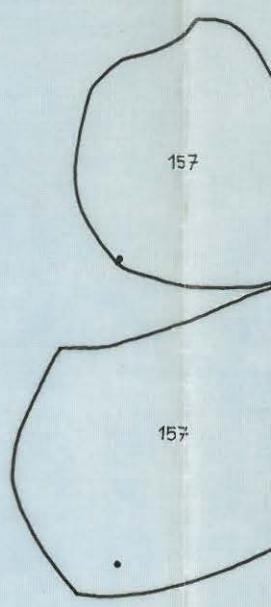
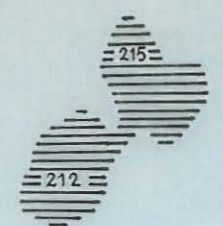

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

1:25
Kiintopist. p.l. 018

P-L. Lehtosalo 1963

V KERROS

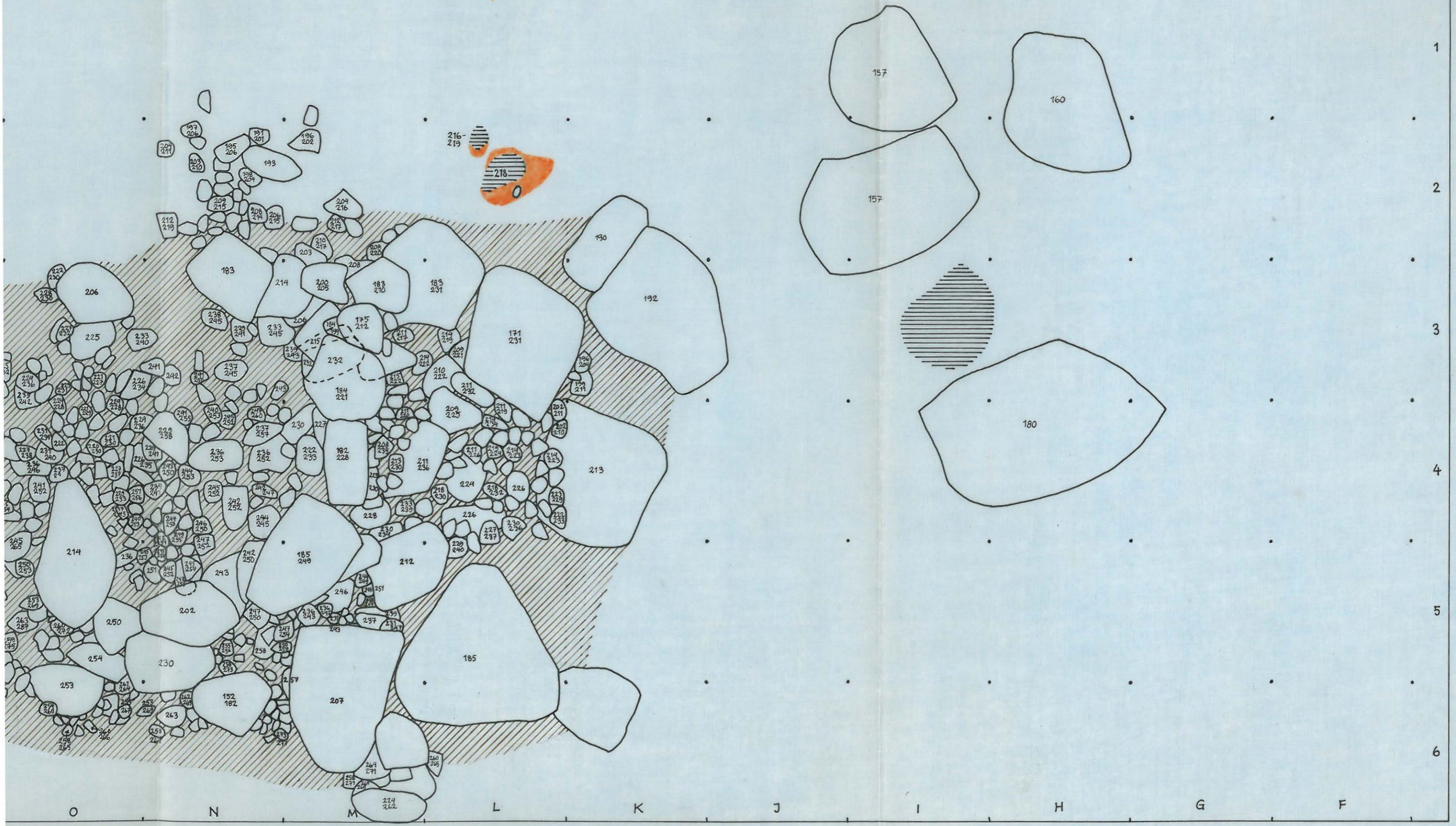

R Q P O N M L K J I

0
1
2
3
4
5
6

018

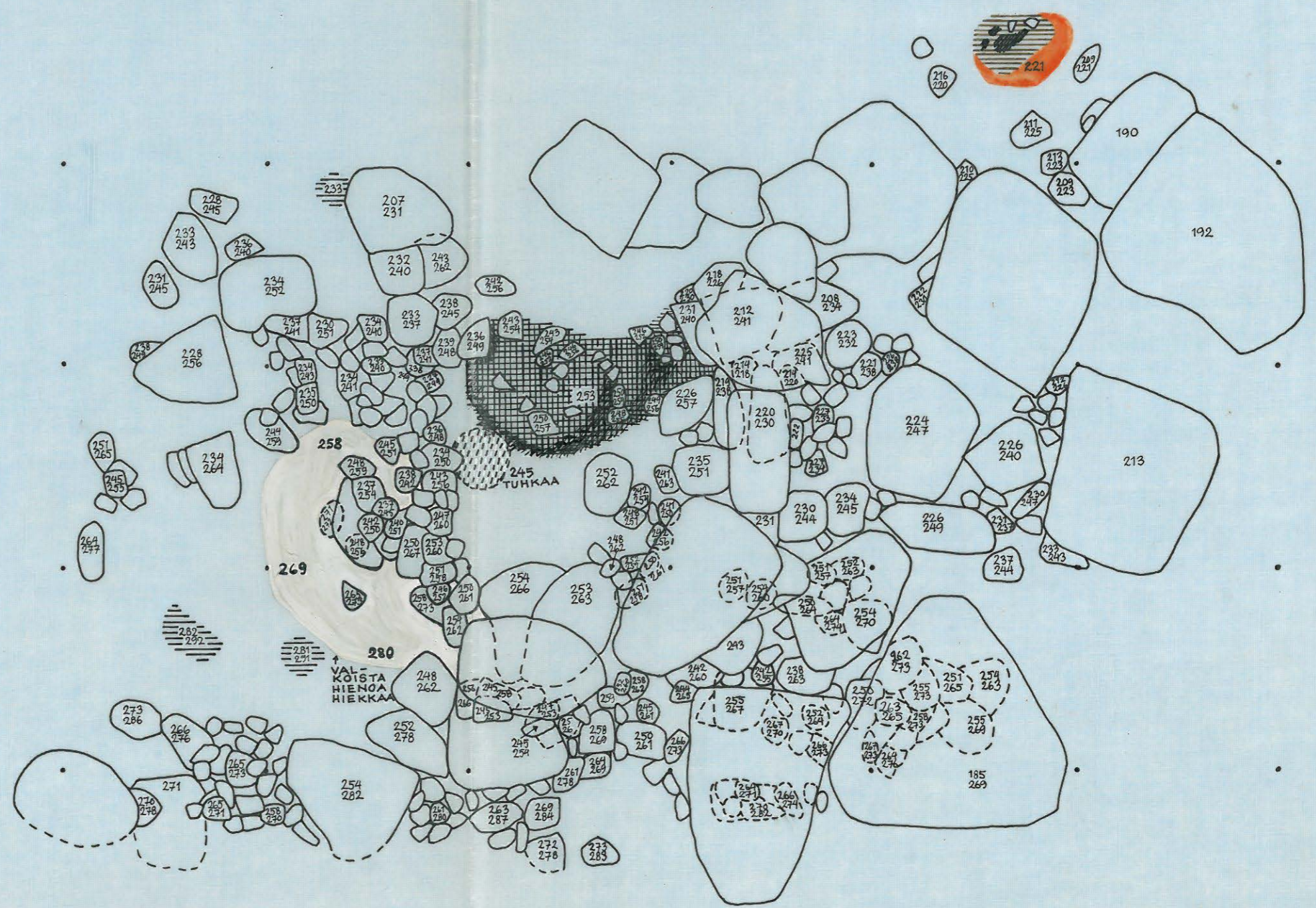
O N M L K J I H G F

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963

1:25
Kiintopist. p.l. 018

VI KERROS

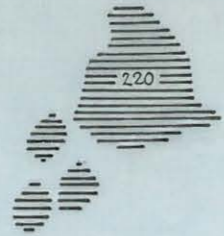
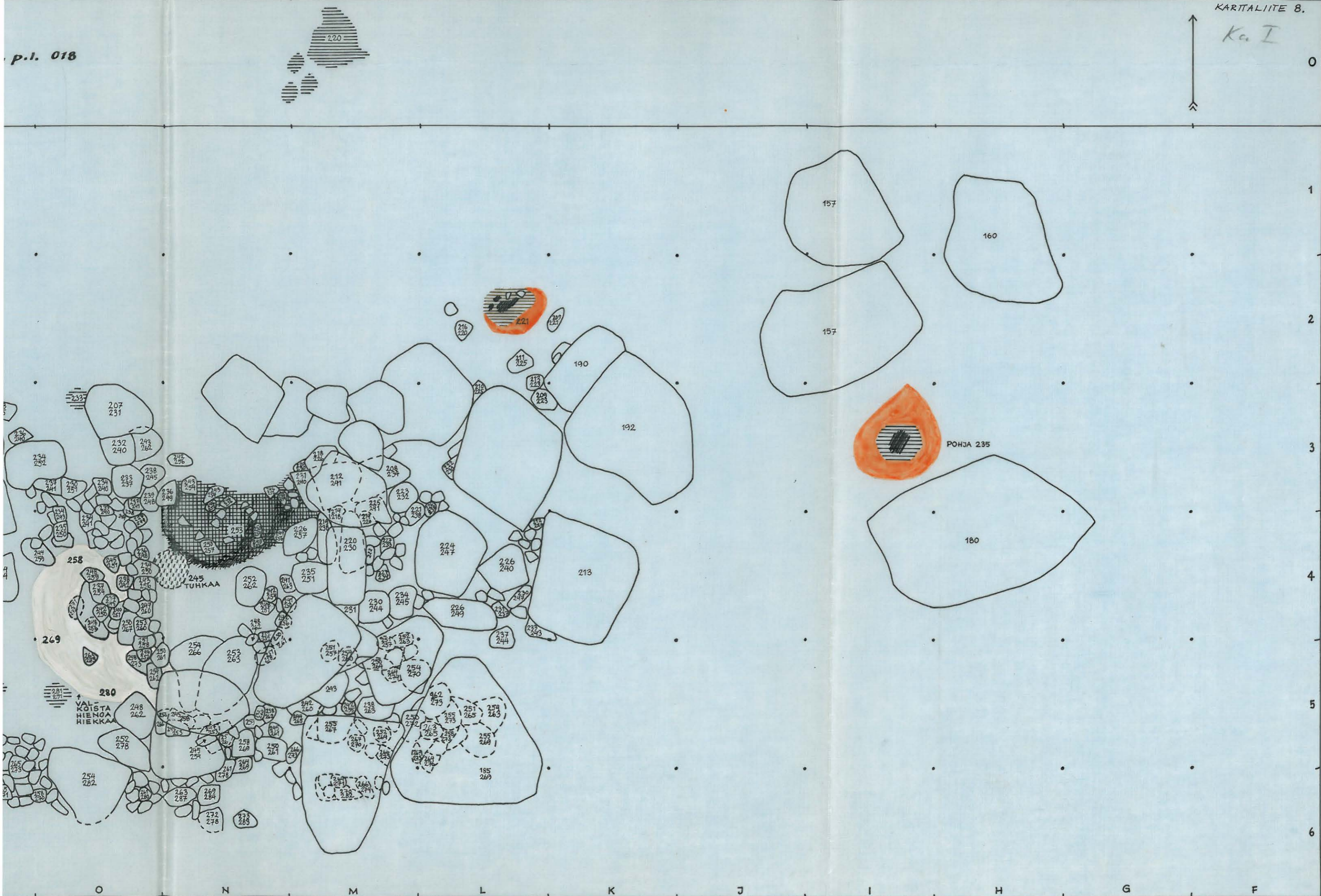
R Q P O N M L K J

p.l. 018

KARTALIITE 8.

Ka I

0
1
2
3
4
5
6

VAL-
KOISTA
HIENOJA
HIEKKAA

O N M L K J I H G F

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963

1:25
Kiintopist. p.l. 018

VII KERROS

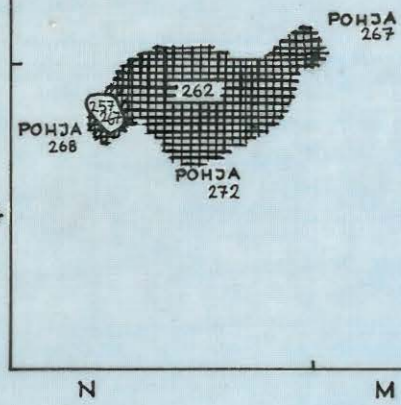
KARTTALIITE 9.

ka I

NOKILÄIKKÄ RUUDUISSA N-M-
3-4
VIII KERROS

3

4

1

2

3

4

5

6

Q

P

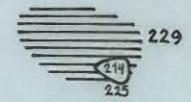
O

N

M

L

K

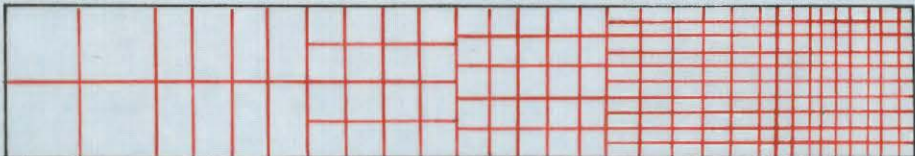

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1962-63

Alue I, Löytökartta 1:25.
 Osittain kaavamainen esitys löydöistä.

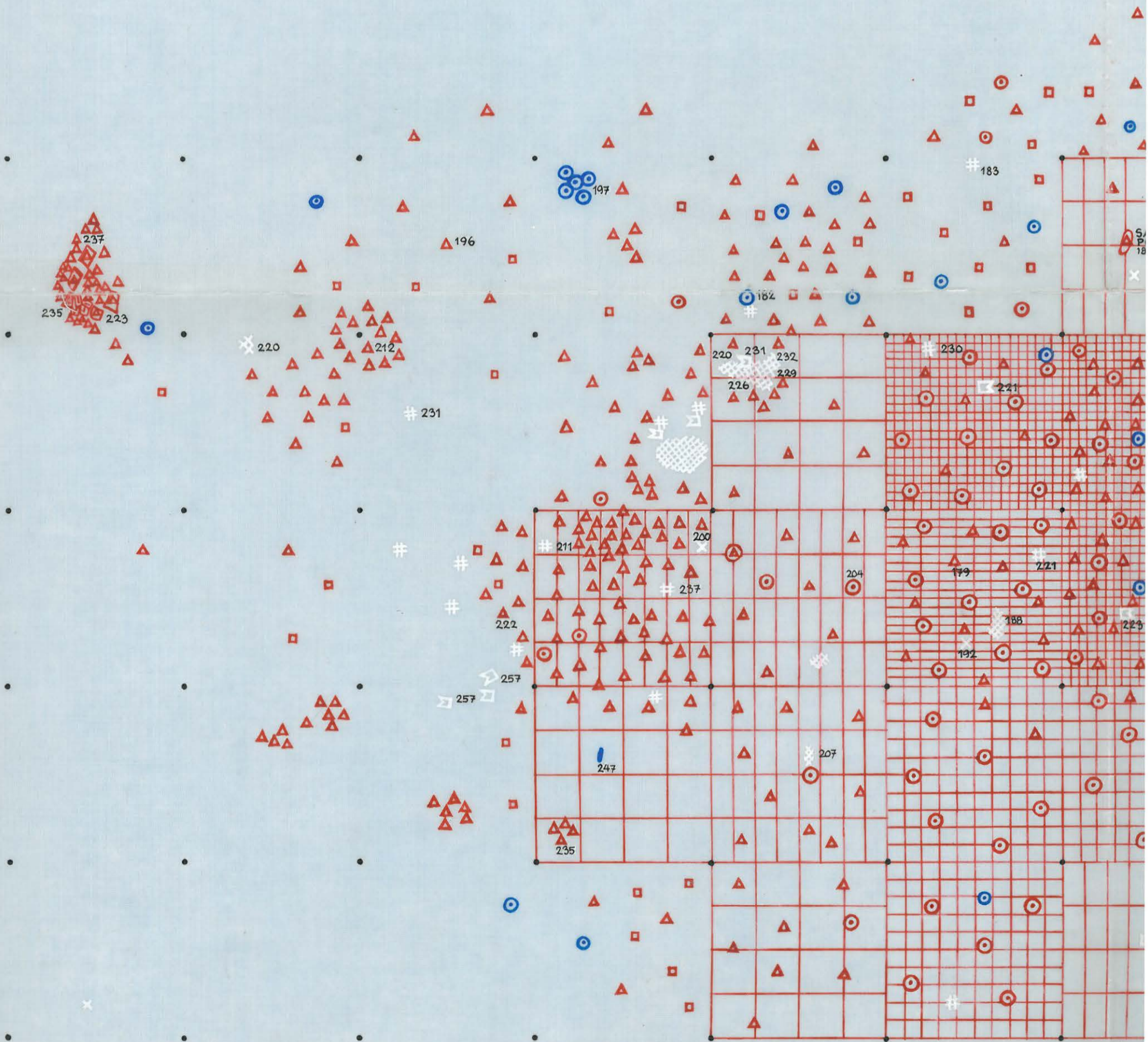
SÄVITIIVISTEEN ESIINTYMINEN KAIVAUSALUEELLA:

m²:llä 250-500qr 500-1000qr 1000-2000qr 2000-3500qr 3500-5000qr yli 5000qr

KÄYTETYT MERKIT:

- ▣ = SUURI SAVIASTIANPALA
- ▲ = 1-5 SAVIASTIANPALAA
- ◻ = 1-5 PALASTA TAI 25qr PALANUTTA SÄVEÄ (TIIVISTETTÄ)
- ⊙ = PALA TAI 100qr SAVIKUONAA
- ⊙ = RAUTAKUONAN KAPPALE
- ☞ = ELÄIMEN HAMMAS
- ⊘ = PALAMATONTA LUUTA
- ✕ = PALANUTTA LUUTA
- = RAUTAESINEEN KATKELMA

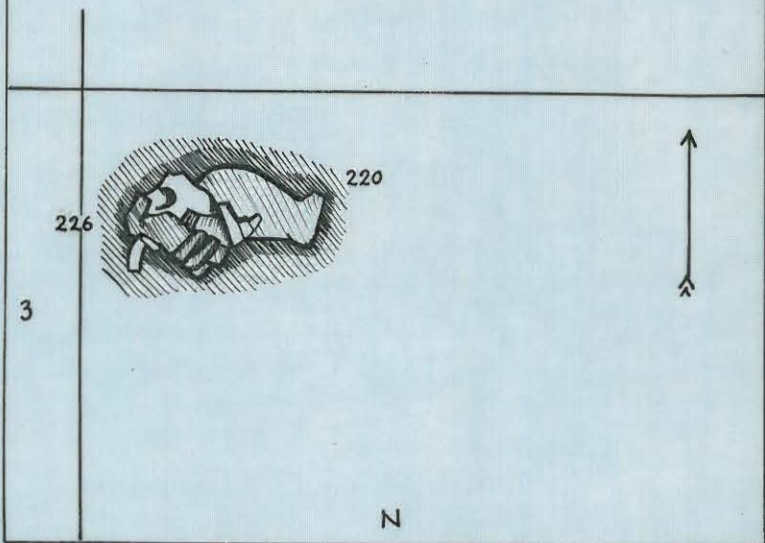
KARTTALIITE 10.

ERIKOISKARTTA ELÄIMEN LUISTA RUUDUSSA
MITTAKAAVA 1:10

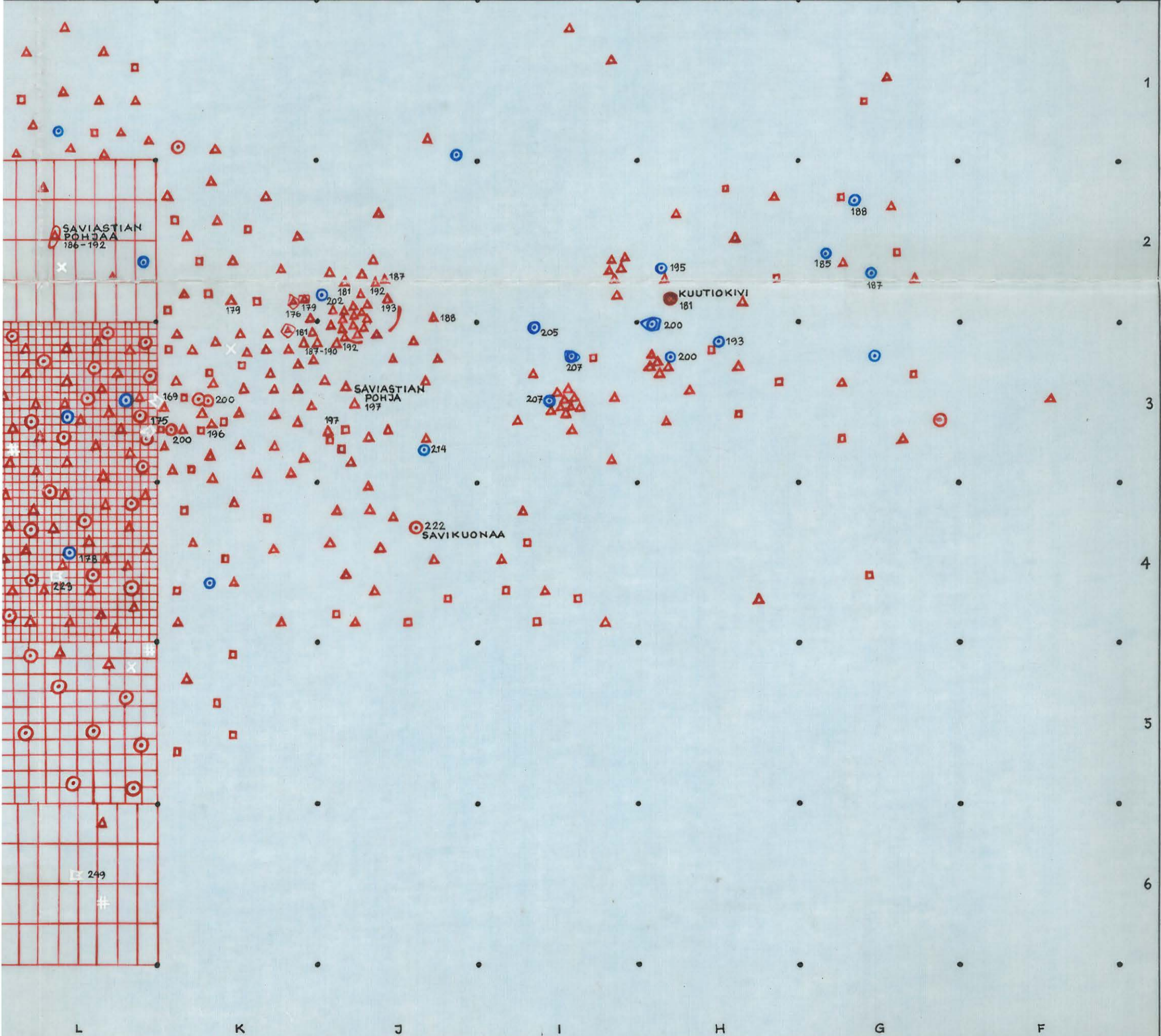
N-3

-2

-1

0

1

2

3

4

5

6

L

K

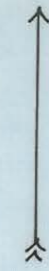
J

I

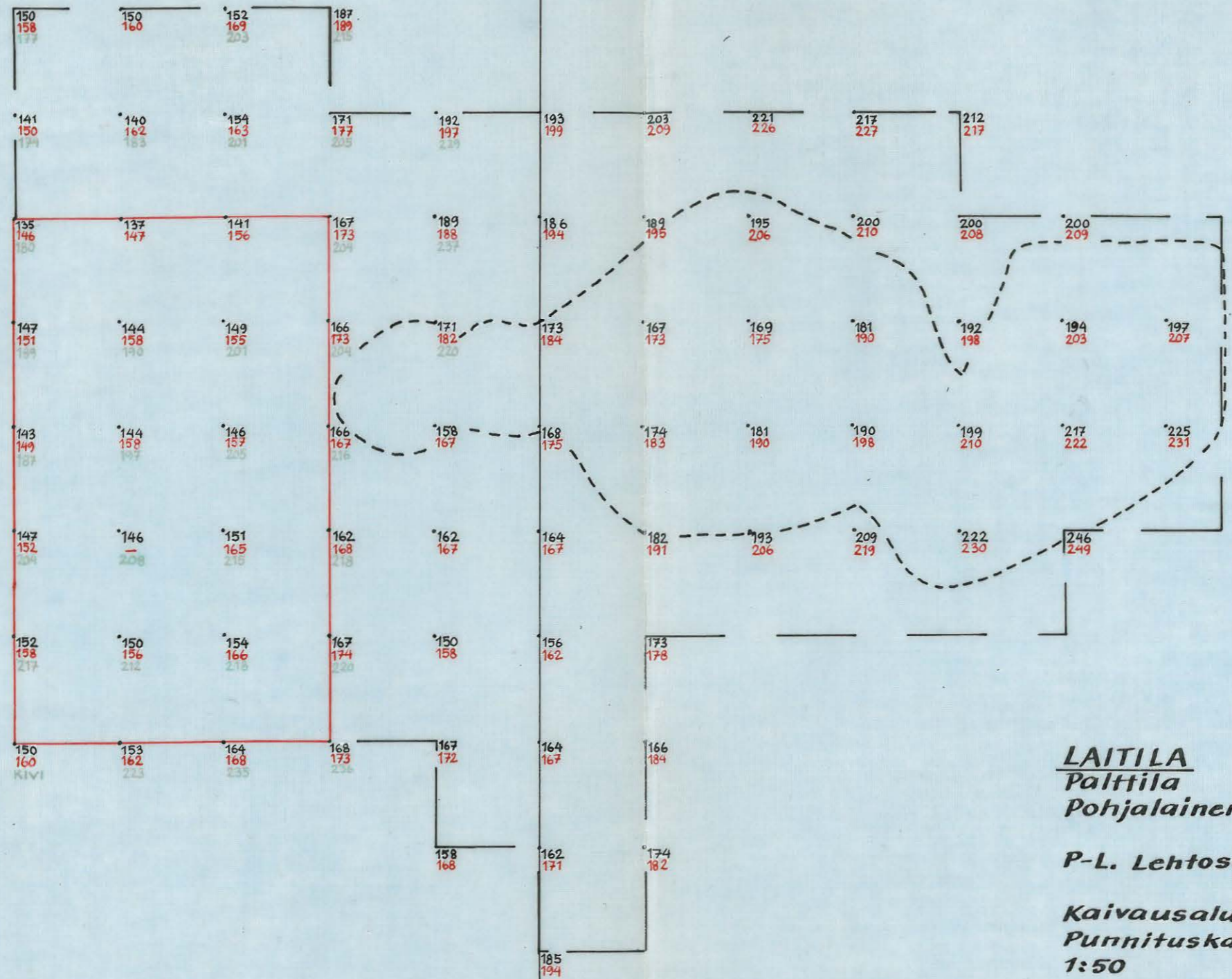
H

G

F

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1962-63.

Kaivausalue II
Punnituskartta, k.p. 106.
1:50

Punaisella rajoitetun alueen
löydöistä on piirretty erikois-
kartta 1:10.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

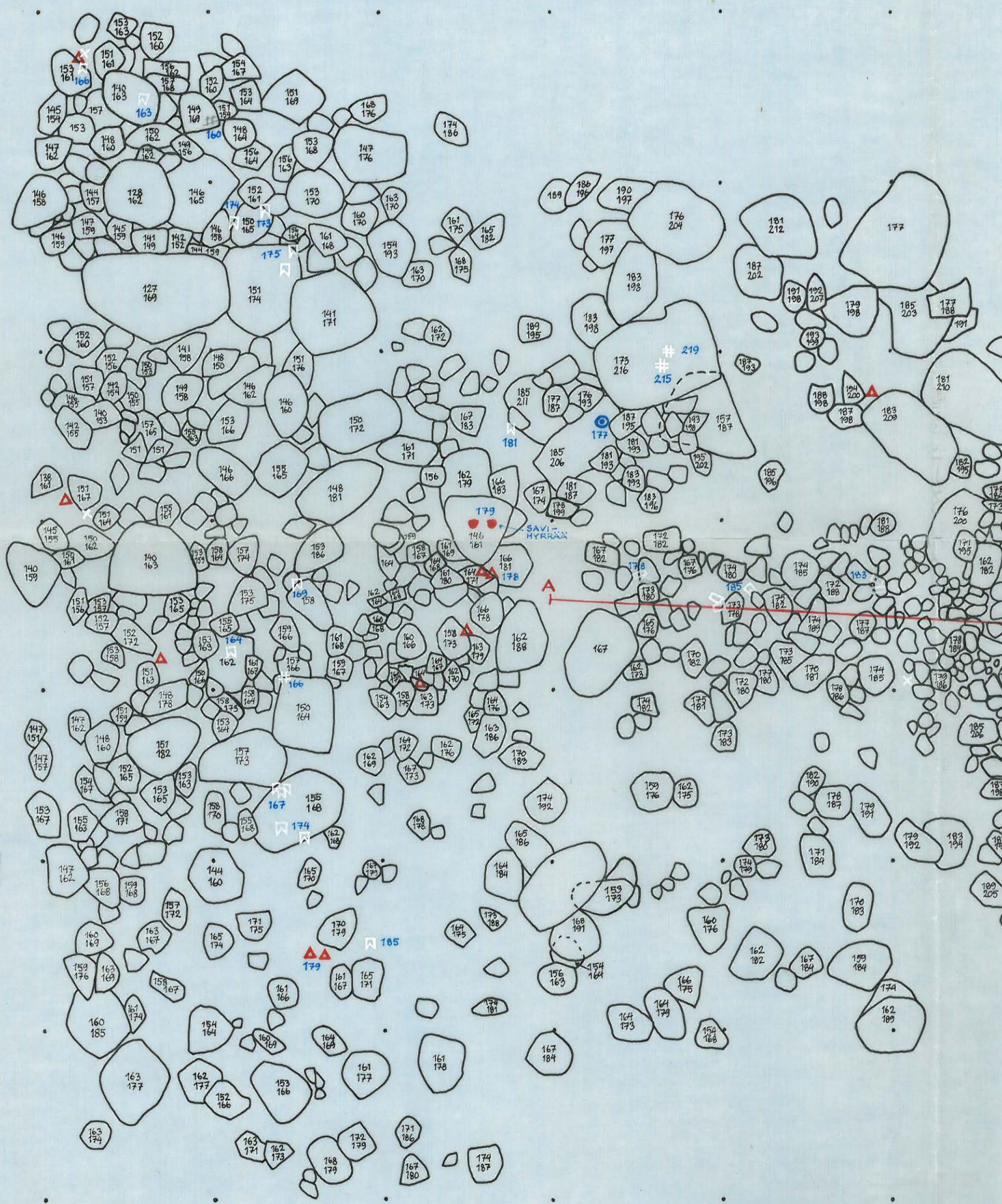
P-L. Lehtosalo 1963.

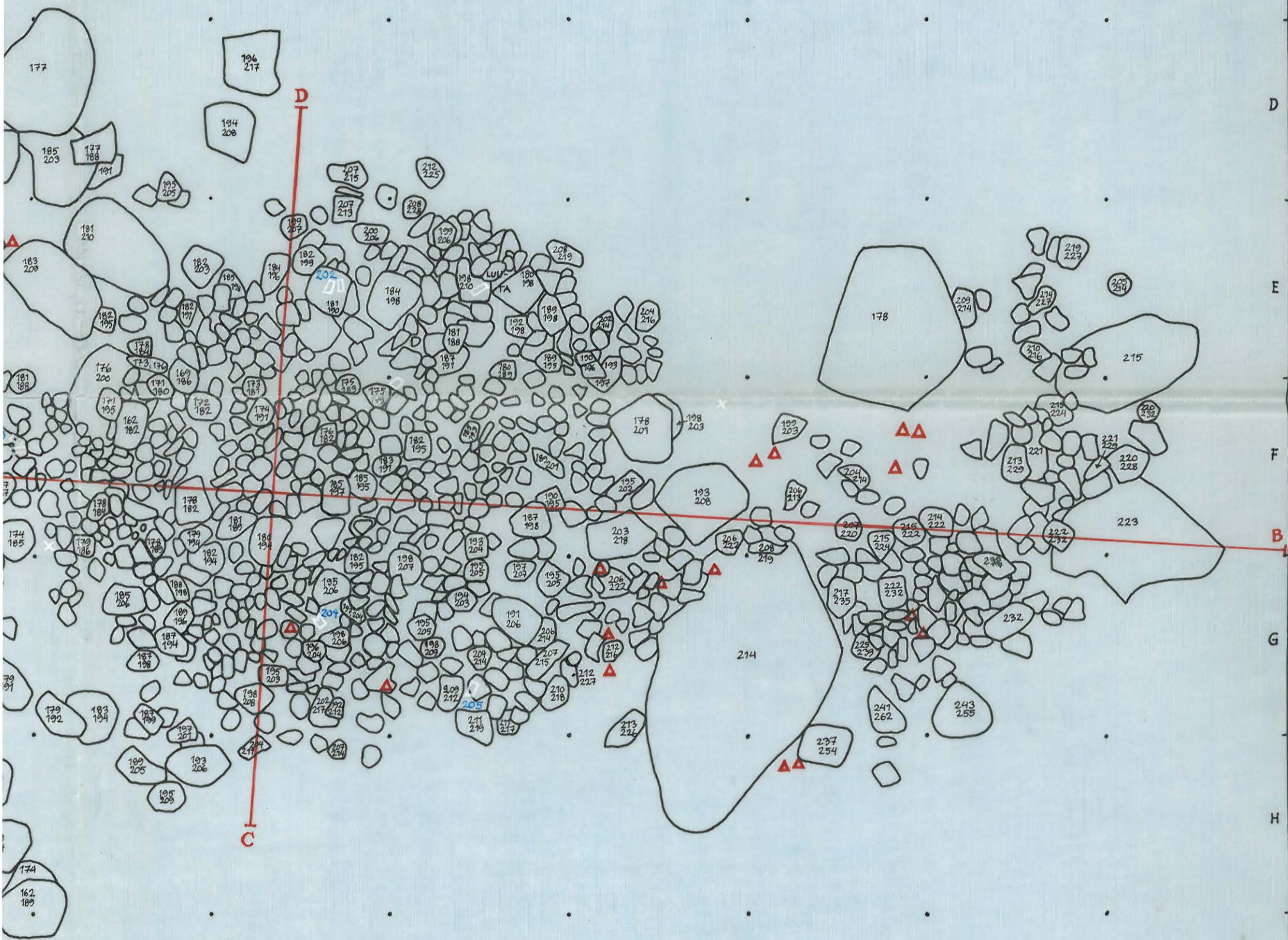
KA II . 1:25 .
Kiintopisteen p.l. 106.

I kerros.

C
D
E
F
G
H
I
J

0 1 2 3 4 5 6

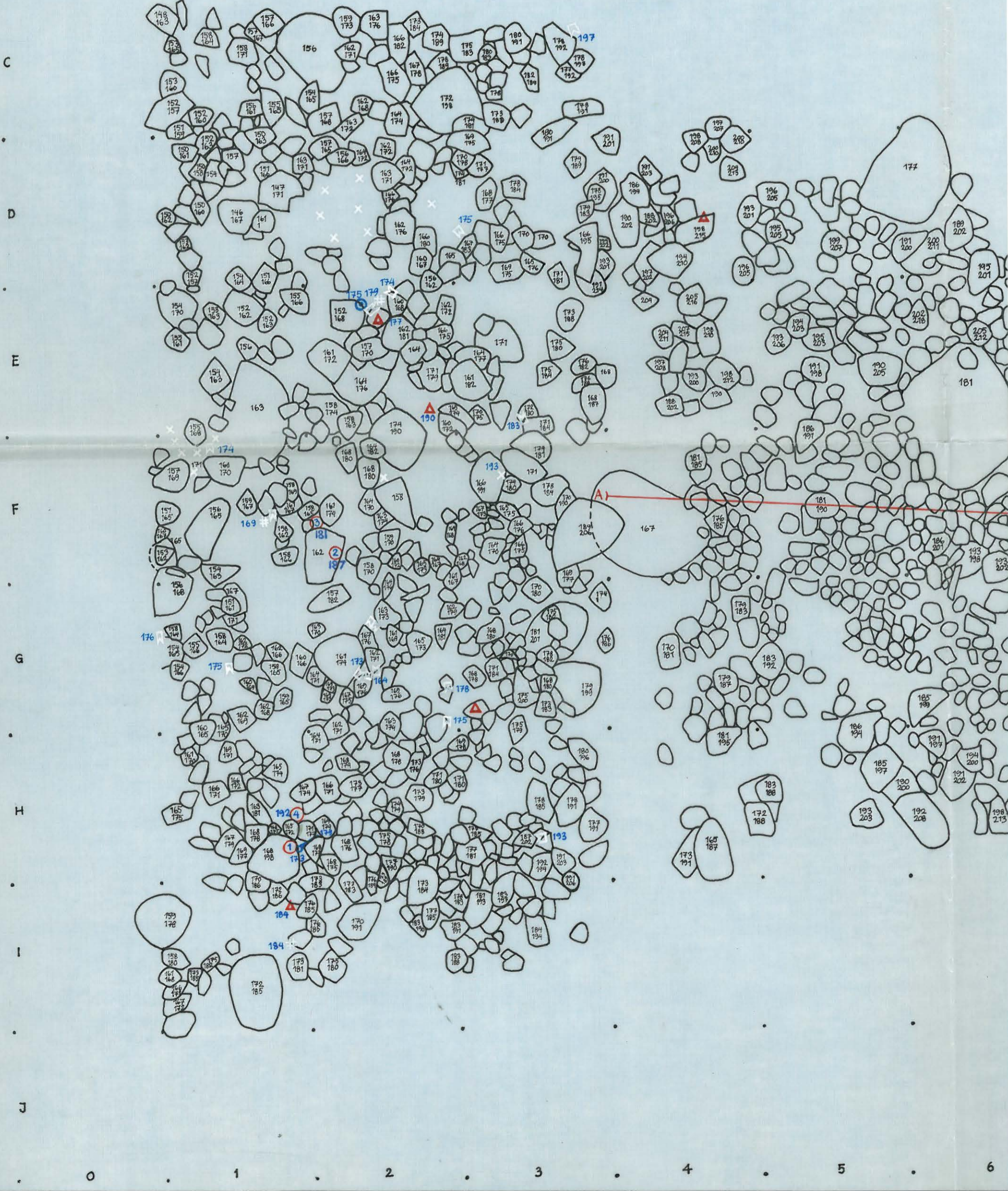

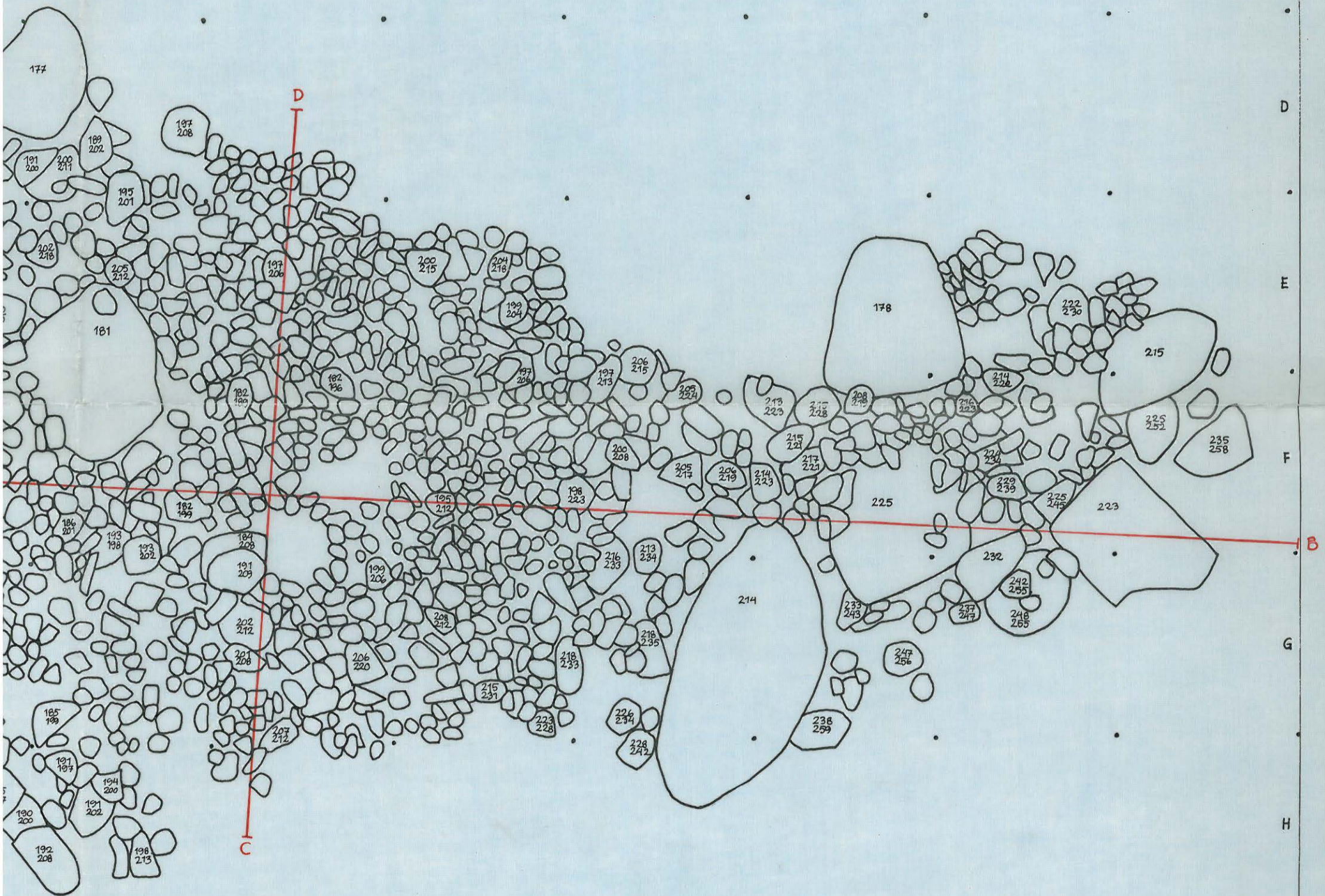
LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963.

KA II . 1:25 .
Kiintopisteen p.l. 106.

II kerros.

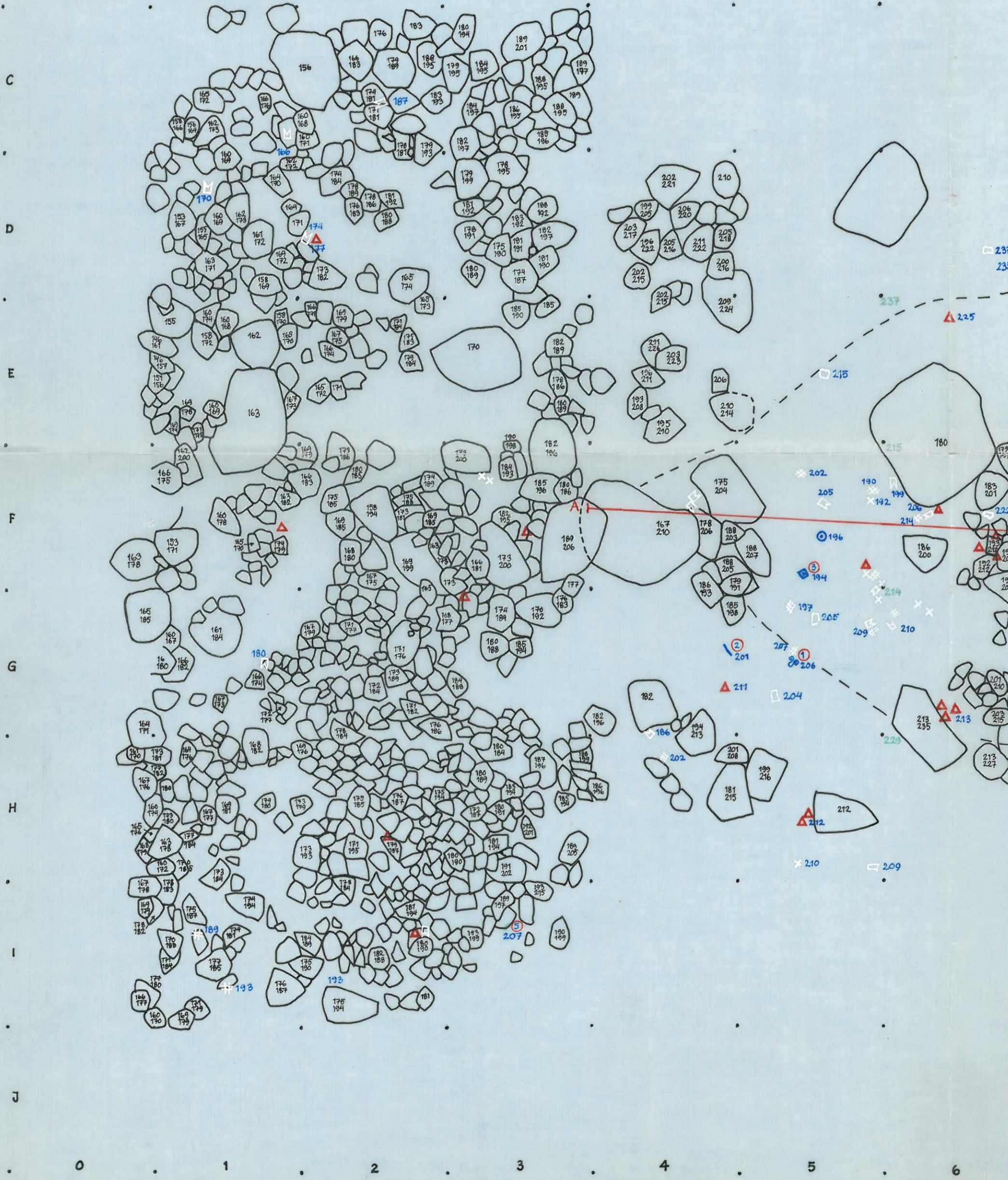

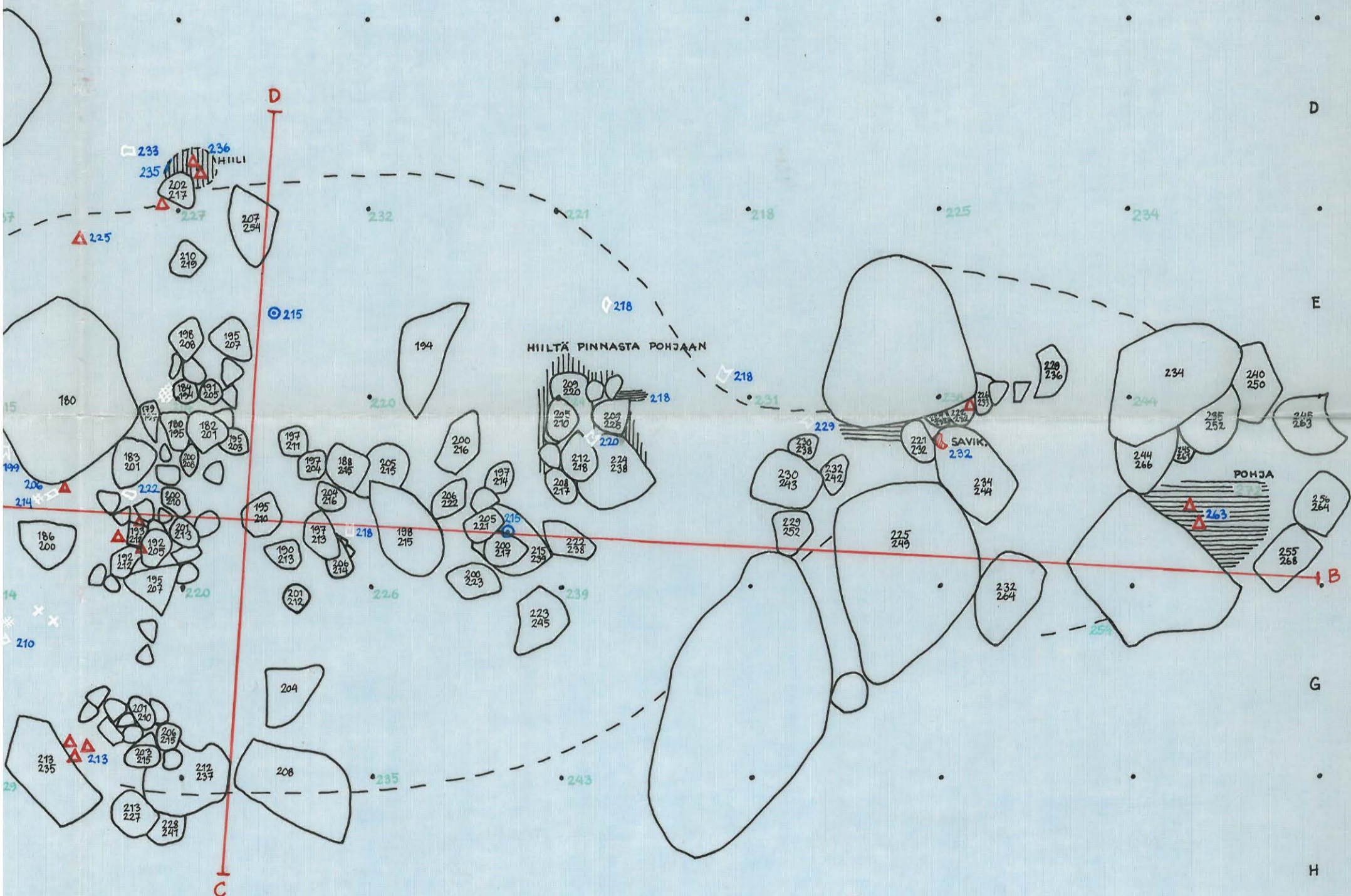
LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963.

KA II . 1:25 .
Kiintopisteen p.l. 106.

III kerros.

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

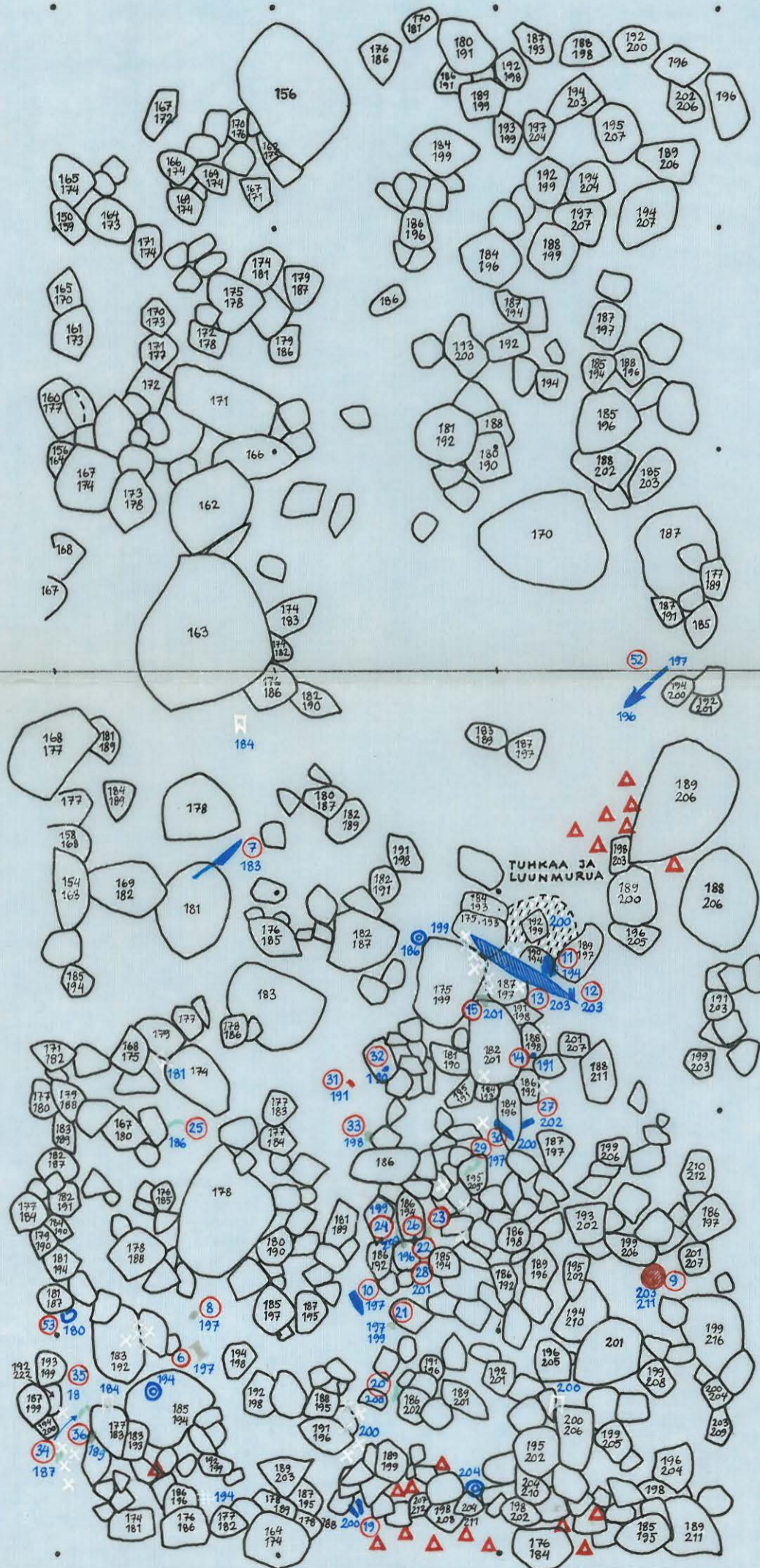
P-L. Lehtosalo 1963.

KA II . 1:25 .
Kiintopisteen p.i. 106.

IV kerros.

B
 C
 D
 E
 F
 G
 H
 I
 J

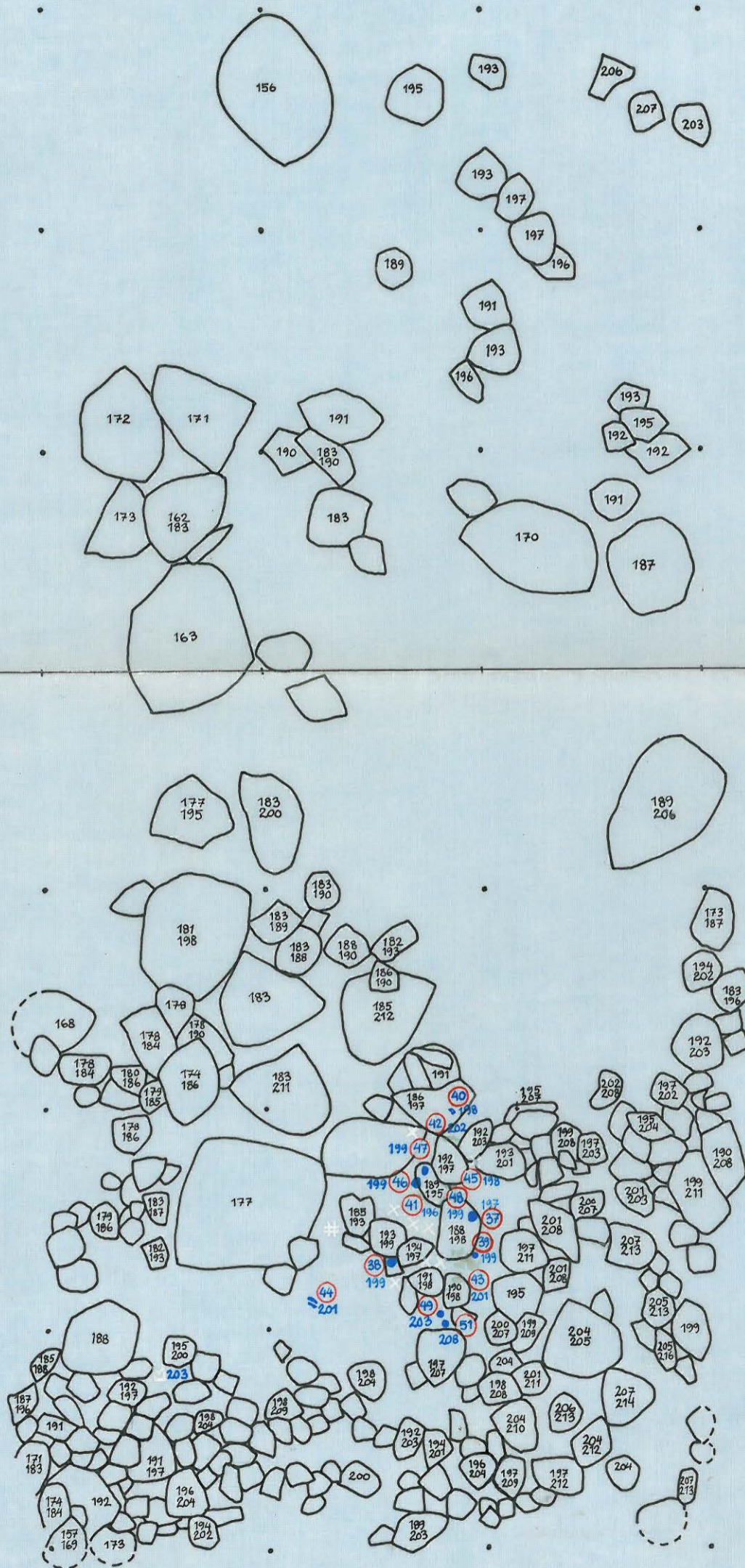

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1963.

KA II. 1:25.
Kiintopisteen p.l. 106.

V kerros.

LAITILA
Palttila
Pohjalainen

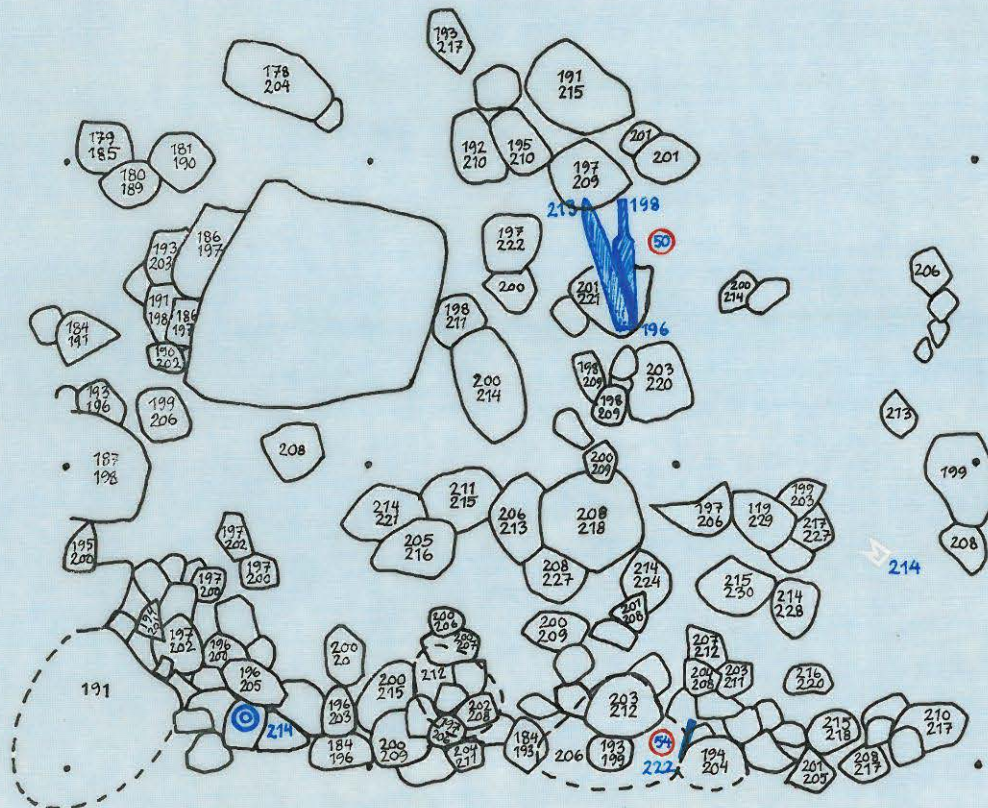
P-L. Lehtosalo 1963.

KA II . 1:25 .
Kiintopisteen p.l. 106.

V kerros.

E
F
G
H
I
J

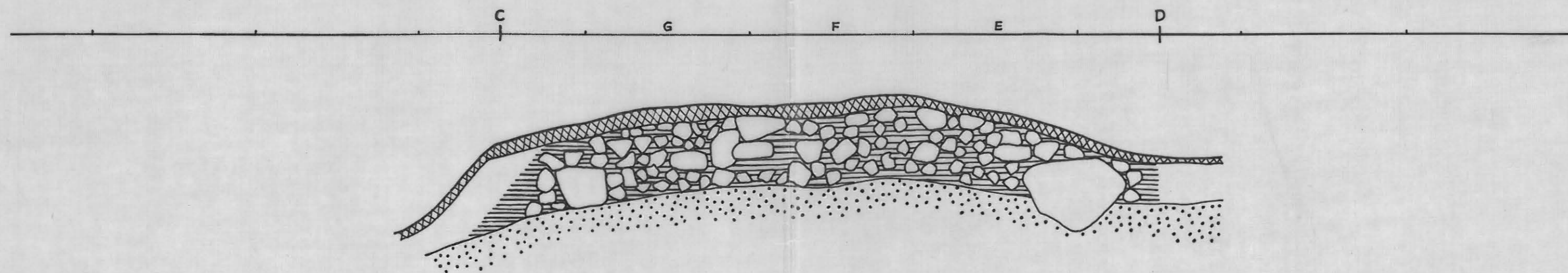
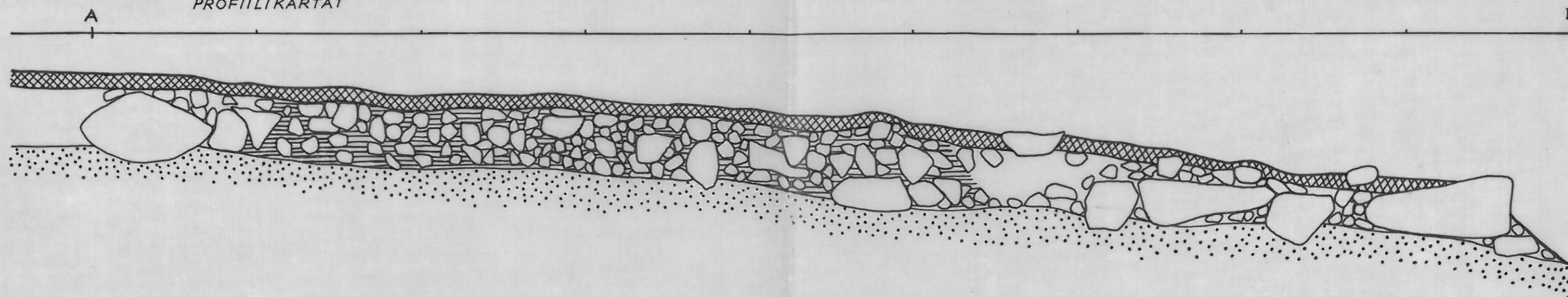

LAITILA
Pahtila
Pohjalainen

P-L. Lehtosalo 1962-63.

1:25, KA II.
Kiintopisteen p.l. 106.

PROFIILIKARTAT

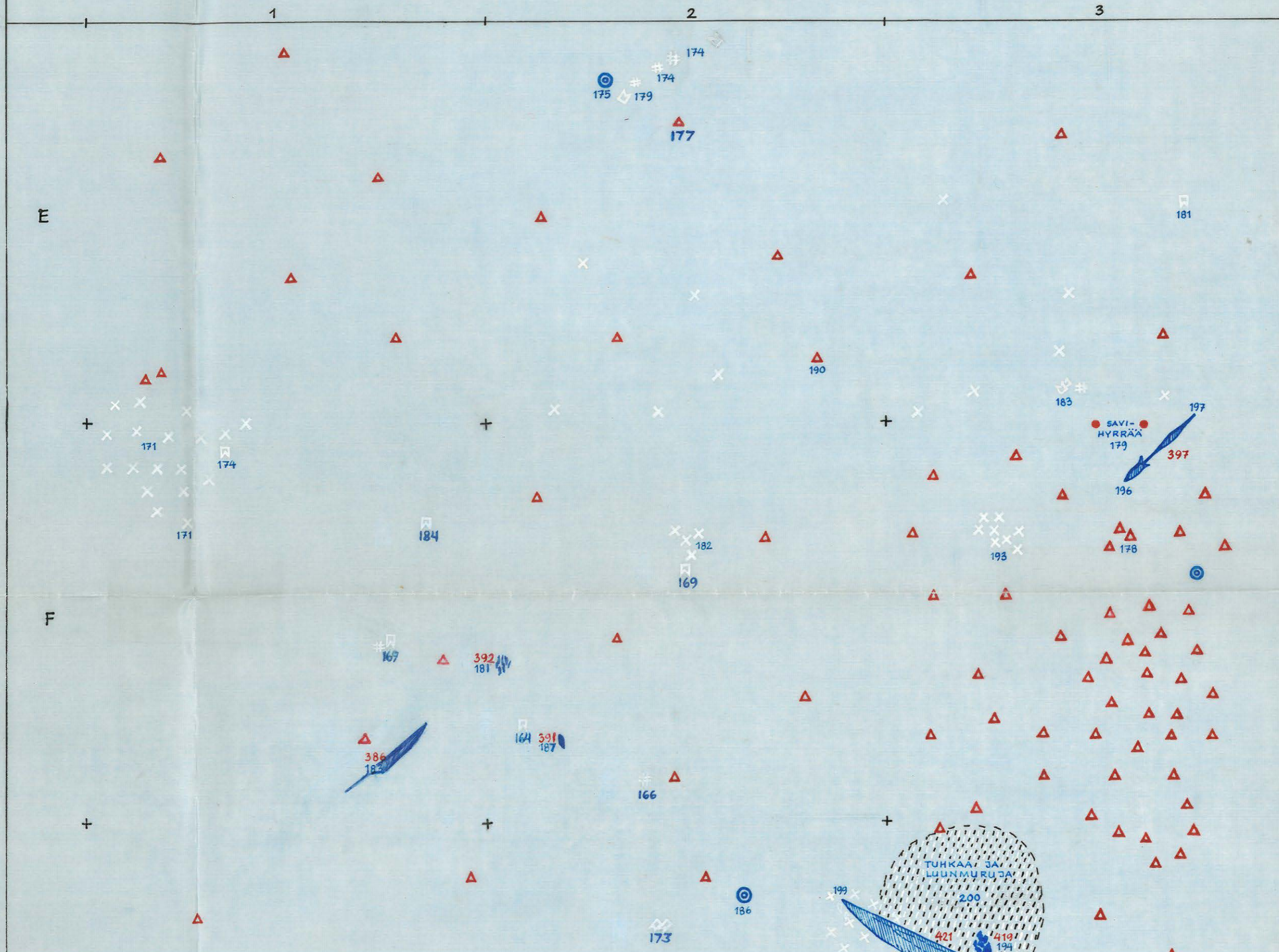
LAITILA
Palttila
Pohjalainen

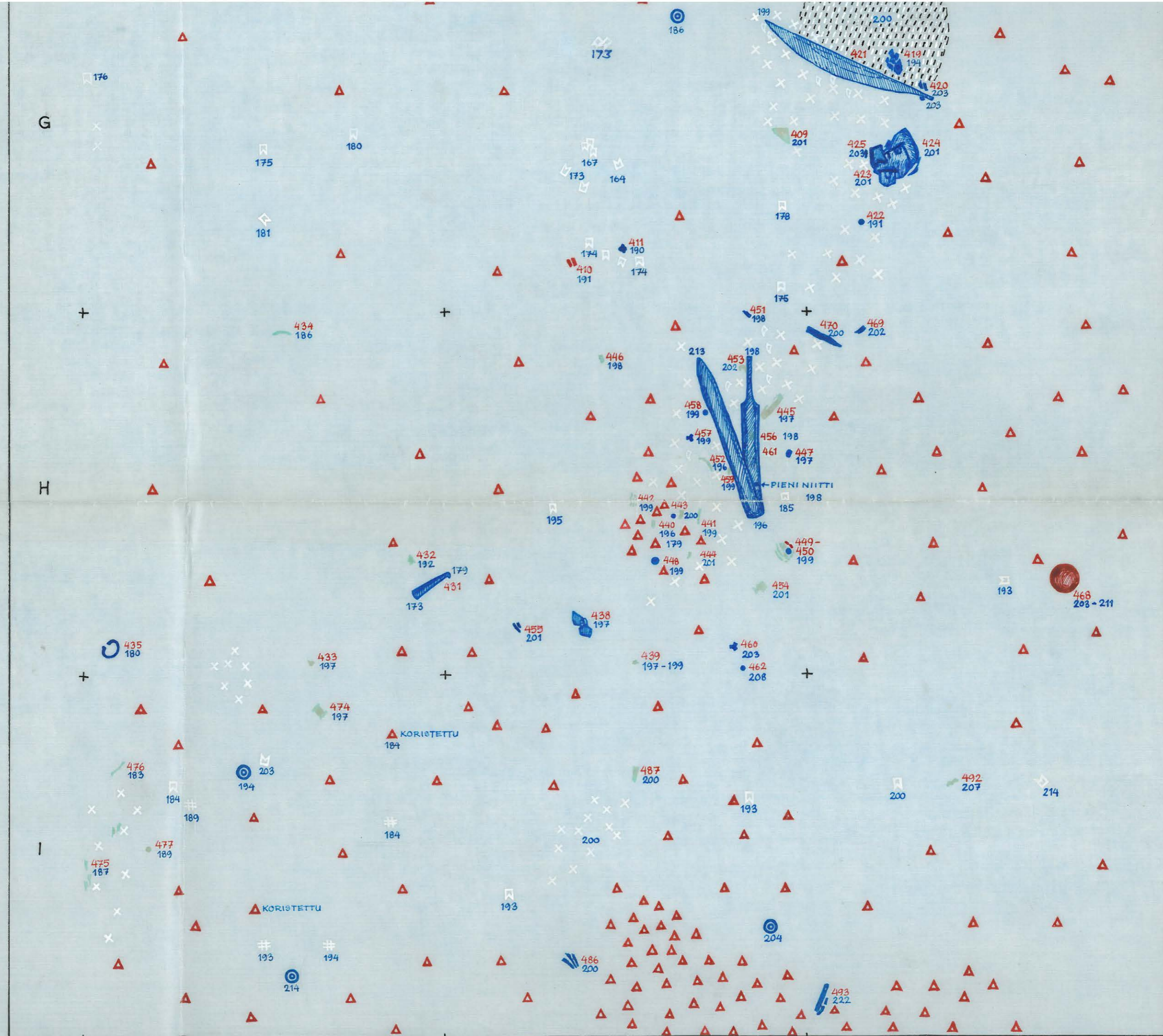
P-L. Lehtosalo 1963.

KA II . 1:10 .

Kartta : LÖYTÖKARTTA .

Huom! Tässä kartassa löydöt on merkitty luettelonumeroilla.
Punaiset luettelonumeroita.
Siniset punnituslukuja.

F. 28375

1.

F. 28377

3.

F. 28379

5.

F. 28376

2.

F. 28378

4.

1. Yleiskuva Pohjalaisen mäntä idästä Känin. Vasemmalla kaivausalue I, oikealla kaivausalue II.
2. Kaivausalue I ennen kaivamista itäkoillisesta,
3. Jouko Lilja ja Kari Hestikainen puhdistavat alue I:n ensimmäistä kivikerrosta ja Pohjalaisen mäntä on tullut katkemaan,
4. Kaivausalue II ennen kaivamista idästä päin kuvattuna.
5. Alue II ennen kaivamista koillisesta Känin kuvattuna

6. Enimmäisen kerron kivestä ruudussa K-2 lännestä

F. 28382

8. Alue I:n alapään toinen kerron lännestä.

F. 28384

10. Sama kiveys kuin edellä kuvattuna koillisesta.

7. Alue I:n ensimmäinen kerron kuvattuna yläviistosta lännestä, Itäpäätä.

F. 28383

9. Kiveystä ruudussa J-J-1 luoteesta.

F. 28385

11. Kiveys ruudussa J-3 yläältä etelästä.

F. 28386

12.

F. 28387

13.

F. 28388

14.

F. 28389

15.

F. 28390

16.

12. Savonliangpalat ruukissa f-2-3 idästä.

13. Savonliangpalat ruukissa f-2-3 lännestä.

14. Enimmäisen alueen III kerros ruukissa f-2-3 lännestä.

15. Enimmäisen alueen itäpäätän III kerros lännestä.

16. Sama kuin edellisessä.

F. 28391

17. Kaivauksen alkuvaihetta keuhällä 1963. Kiveystä peitti vain ohut maakerros. Kuva otettu etelälounaasta.

F. 28392

18. Ensimmäisen kerroksen kiveystä ruutujen N-O-1-2 vaiheilla. Kuvattu etelästä käsin.

F. 28393

19. Ruutujen L-M-4-5 ensimmäistä kerrosta lounaasta päin kuvattuna.

F. 28394

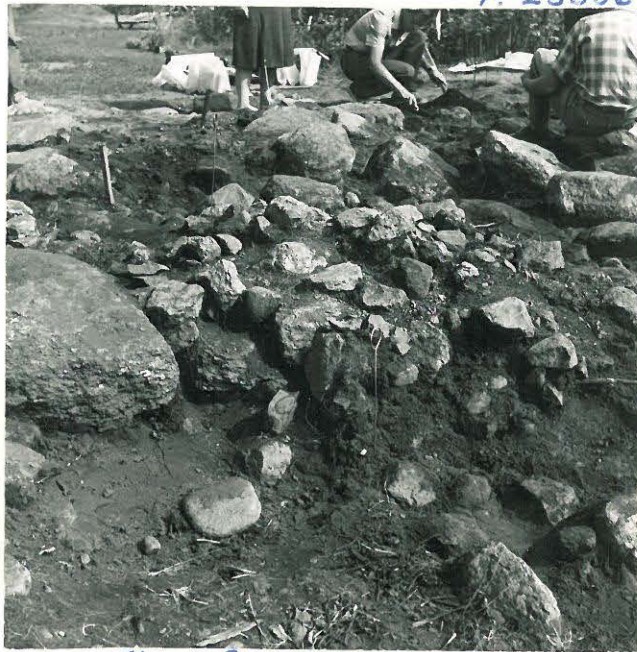
20. Alue I:n eteläisen osan ensimmäisen kivekerros idästä päin kuvattuna.

F. 28395

21. Alue I:n keskiosan ensimmäisen kivikerros idästä päin kuvattuna.

F. 28396

22. Tiheä kiveys suodussa O-P-4, kuvattu etelästä.

F. 28397

23. Ensimmäistä kivikerrosta alueen keskustassa, kuvattu itä-läpistä.

F. 28398

24. Ensimmäisen alueen poljois-laidun ensimmäinen kivikerros kuvattuna idästä. Kuvasta näkyy, kuinka kiveys loppuu O-ruudun vaiheilla.

Laitila, Palttila, Pohjainen - Alue I

F. 28399

25. Alue I:n länsiosan ensimmäistä kivikerrostusta kuvattuna etelästä.

F. 28400a

26. Suuret saviastianpalaset ruudussa R-2.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue I

27. Tummat laikat alue yhden kinnilaidalla. Kuva otettu polyjois-luoteesta
 28. Tumma alue ruudussa R-4.
 29. Tumma alue ruudussa R-5.
 30. Tummat alueet ruuduissa R-4 ja R-5, valokuvattu polyjois-luoteesta.
 31. Tummat alueet ruuduissa R-2 ja R-3, kuvatut polyjois-luoteesta.

27.

F. 28402

28.

F. 28403

29.

F. 28404

30. Tummat alueet ruuduissa R-4 ja R-5.

F. 28405

31.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue I

F. 28406

32. Kiveys muutuissa L-M-3-4 idästä päin kuvattuna. III kerros.

F. 28407

33. Rintujen L-M-3-4 kolmas kerros etelästä päin kuvattuna.

F. 28408

34. Kivilätkät ruuduna L-2 idästä. Vert. kolmannen kerroksen kuittoa, missä alue viikse on yhtenäinen. Tämän valoherran osoittama väike on lasttojen kolmannen ja neljännen kerroksen väliltä.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue I

F. 28409

35. Eläimen leukaluu ruuhtussa N-3 ylhäältä etelästä kuvattuna.

F. 28410

36. Sama kuin edellä kuvattuna F. 28410a ylhäältä pohjoisesta.

37. Leukaluun alla olevia muita luunjäsenmököitä.

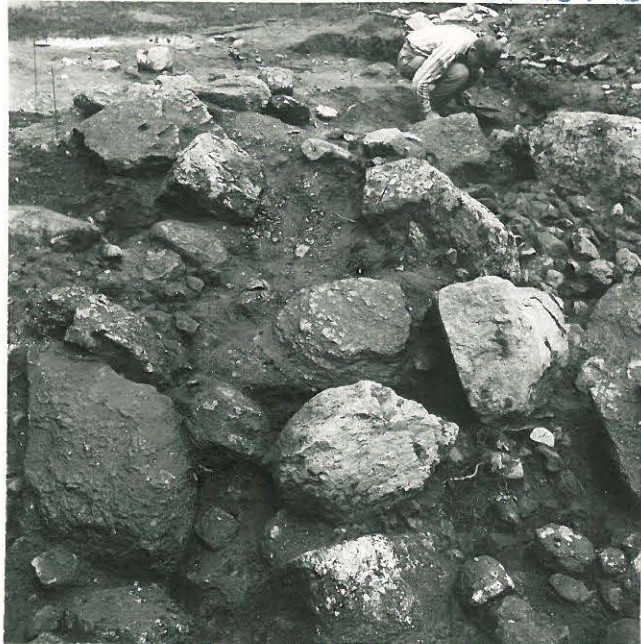
111 21 117 1 107

F. 28412

38. Neljän kerros. Enimmäisen alueen täsmiä kuvattuna etelästä.

F. 28413

39. Neljän kerros. Enimmäisen alueen keskusta kuvattuna etelästä.
F. 28415a

F. 28414

40. Alueen keskusta kuvattuna etelä-
lounaasta. Neljän kerros.
F. 28416

41. Kuudes kerros ruudussa L-M-
3-4-5. Kuvattu idästä.

42. Enimmäisen alueen itäpäätä
lounasta käsin.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue I

F. 28417

43. Alue I:n suuret kivet kuvattuna lokaquiltä lännessä kään.

F. 28418b

44. Sama kuin edellä.

F. 28419b

45. Sama kuin edellä kuvattuna Nieman alemmaa.

F. 28420a

46. Sama kuin edellä kuvattuna pohjoisesta.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue I

F. 28421

47. Nokiakne ruuduissa N-3-4 kuvattuna pohjoisesta. Vertaa kuudennen kerroksen karttaa.

F. 28422

48. Nokiakne ruuduissa N-3-4 kuvattuna pohjoisesta. Vert. erikoiskentään ja seitsemännen kerroksen karttaan, joiden osoittamien vaiheiden välillä kuva on otettu.

F. 28423

49. Ennimmäinen alueen keskusta ja nokiakne ruuduissa N-3-4. Valokuva otettu pohjoisesta käsin.

F. 28424

50. Ruutuja K-L-M-3-4-5, kuudes kerros kuvattuna idästä käsin.

F. 28425

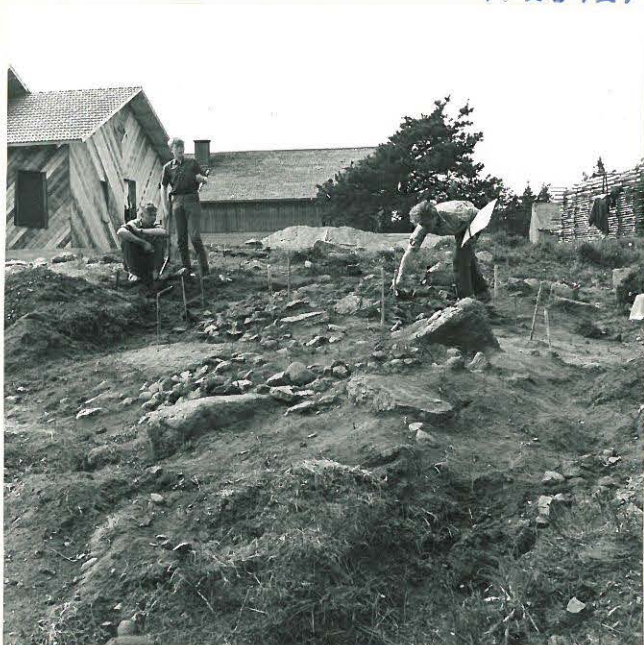
51

F. 28426

52

F. 28427

53

F. 28428

54

F. 28429

55

Laitila, Palttila, Pohjalainen
Alue II - Uhiröykkiö (?)

51. Kiveys, jossa näennästä pummeina
kiekkakiviä, suuruus G-10-11, keu-
vattu etelästä.

52. Kiveystä alue II:n eteläosalla
kuvattuna kaakosta päin.

53. Alue II:n ensimmäinen kivikeros
itästä päin.

54. Sama kuin edeltä.

55. Alueella II oleva röykkiömäinen
kiveys kuvattuna koillisesta.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue II - Uhiröykkiö (?)

F. 28430

56. Uhiröykkiö kuvattuna kinnestä kään. Itäisin osa jää valokuvan ulkopuolelle.

F. 28431

57. Uhiröykkiö lännestä.

F. 28432

58. Uhiröykkiön keskiosa kuvattuna lounaasta.

F. 28433

59. Uhiröykkiö kuvattuna idästä. Röykkiön länsipuolella alue, millä löytyivät polttohaudat.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue II - Uhiröykkiö (?)

F. 28434

60. Uhiröykkiö kuvattuna idästä päin.

F. 28435

61. Uhiröykkiö itästä päin kuvattuna.

F. 28436

62. Uhiröykkiön toinen kerros kuvattuna lännestä käsin.

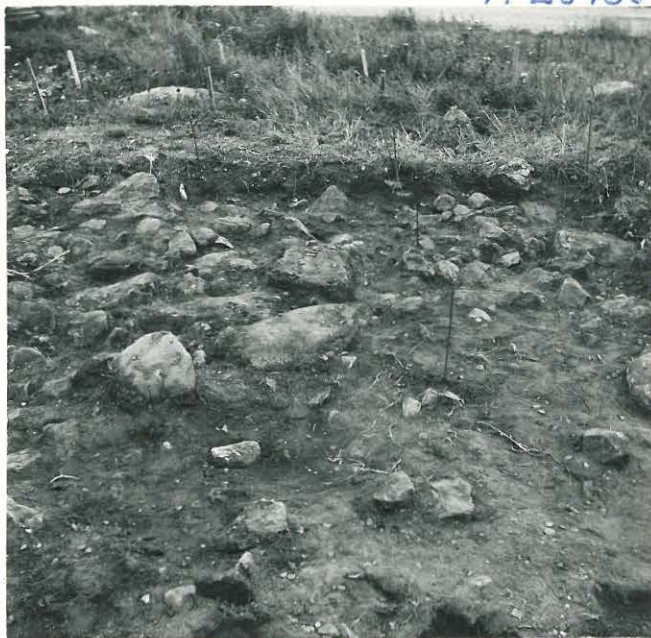
F. 28437

63. Uhiröykkiön 'pyrstön' toinen kerros kuvattuna lännestä päin.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue II - Kalmistokiveys

F. 28438

64. Alue II:n Kalmisto-osan
 eteläpään kivien ensimmäi-
 men keros, kuvattu linnestä.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue II - Kalmistokiveys

F. 28439

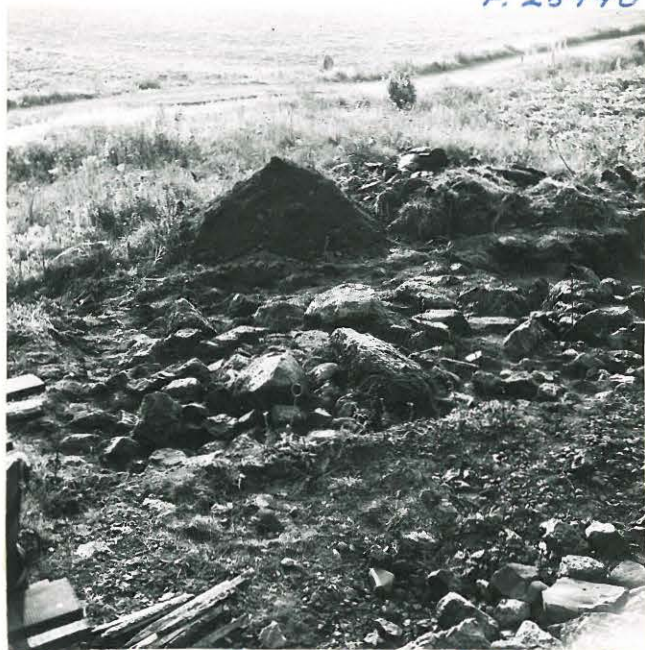
65. Alue II:n kalmistokiveystä kuvattuna luoteesta. Alueen eteläpäässä (pienet kivet) näkyy kolmannen kerran kiveystä; pohjoispäässä on näkyvissä ensimmäinen keros.

F. 28441

67. Ensimmäistä kertaa pohjoispäässä. Suuret kivet ovat valkeita. Kuvattu lännestä.

F. 28440

66. Alue II:n kalmistokiveystä. Luvassa näkyy ensimmäisen kerroksen kiviä pohjoispäässä. Kuvattu lännessä.

F. 28442

68. Kolmatta kertaa kiveyden alueen eteläpäässä. Kuvattu lännessä.

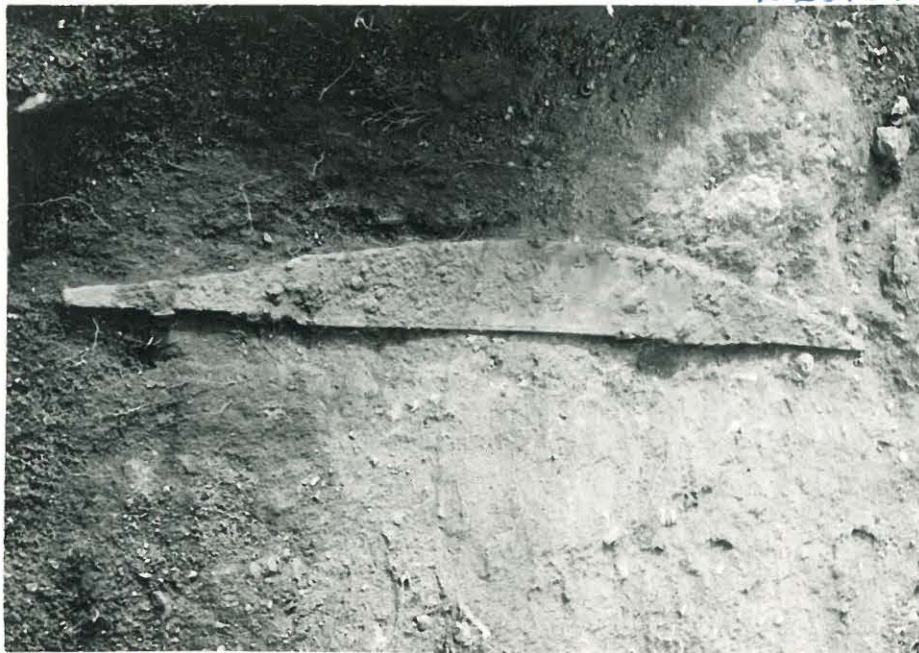
Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue II

F. 28443

69. Keihäänkärjen varjputki ruudussa H-1.

F. 28444

70. Suuri faisteluveitri ruuduissa G-2-3.

Laitila, Palttila, Pohjalainen - Alue II

F. 28445

71. Miekan säitä ruudussa H-2. Kuvattu luoteesta.

F. 28446

72. Ruotokeihäänkärki ruudussa F-3.

F. 28447

73. Kilvenkupura ruudussa G-3, kuvattu idästä.

F. 28448

74. Taisteluseitri, miekanmyyri ja kilvenkupura paikallaan maassa. Kuva on otettu kansi-luoteesta.